

2. Předúprava vícerozměrných dat

2.1 Formy standardizace dat (čili škálování dat)

Standardizace dat odstraní závislost na jednotkách a na parametru polohy a rozptýlení.

Škálování dat znamená, že operace se týká jednotek veličin ale také počátku stupnice.

Škálování dat může být použito na znaky, na objekty nebo na obojí.

Škálování dat zahrnuje:

- posun centra souřadného systému,
- protažení nebo zkrácení měřítka na osách.

y_{ij} představuje pro i -tý transformovaný objekt x_{ij} čili j -tý *škálovaný znak*, který odpovídá původnímu prvku x_{ij} .

- **Škálování sloupcovým rozsahem.** Znaky jsou škálovány tak, aby minimum každého znaku bylo rovné 0 a maximum 1 dle

$$y_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_j x_{ij}}{\max_j x_{ij} - \min_j x_{ij}} .$$

- **Řádkové centrování.** Znaky jsou škálovány dle $y_{ij} = x_{ij} - \bar{x}_i$.
- **Řádková standardizace.** Znaky jsou škálovány dle $y_{ij} = x_{ij} / s_i$.
- **Celkové centrování.** Znaky jsou škálovány dle $y_{ij} = x_{ij} - \bar{x}$, kde \bar{x} je celkový průměr vyčíslený pro celou zdrojovou matici dat rozměru $n \times m$.
- **Celková standardizace.** Znaky jsou škálovány dle $y_{ij} = x_{ij} / s$, kde s je směrodatná odchylka od průměru pro všechny prvky zdrojové matice $n \times m$.
- **Dvojitě centrování.** Znaky jsou škálovány nejdříve sloupcovým centrováním a následně řádkovým centrováním.
- **Řádkové profily.** Znaky jsou škálovány dle $y_{ij} = x_{ij} / (\bar{x}_i m)$. Součet řádku je pak 1.
- **Sloupcové profily.** Znaky jsou škálovány dle $y_{ij} = x_{ij} / (\bar{x}_j n)$.

Druhy standardizace (škálování):

- **Sloupcové centrování.** Novým centrem stupnice j -tého znaku je nula. Původním centrem byl průměr prvků \bar{x}_j . Sloupcově centrovaná data y_{ij} vzniknou dle $y_{ij} = x_{ij} - \bar{x}_j$, kde

$$\bar{x}_j = \sum_{i=1}^n \frac{x_{ij}}{n} .$$

- **Sloupcová standardizace.** Prvky původních dat v j -tého znaku x_{ij} jsou děleny svou směrodatnou odchylkou tedy $y_{ij} = x_{ij} / s_j$, kde s_j je sloupcová směrodatná odchylka j -tého znaku

$$s_j = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_{ij} - \bar{x}_j)^2}{n - 1}} .$$

- **Autoškálování.** Kombinace sloupcového centrování a sloupcové standardizace. Jde o studentizaci $y_{ij} = (x_{ij} - \bar{x}_j) / s_j$, která je analogická Z-transformaci pro velké výběry, kdy předpokládáme, že známe μ_j a σ_j

$$y_{ij} = (x_{ij} - \mu_j) / \sigma_j .$$

2.3 Průzkumová analýza vícerozměrných dat

2.3.1 Zobrazení vícerozměrných dat

EDA zobrazení umožňuje:

- identifikovat vektory \mathbf{x}_i nebo jejich složek, které se jeví jako vybočující,
- indikovat struktury v datech jako jsou shluky, ukazující na heterogenitu výběru nebo přítomnost dílčích výběrů s odlišným chováním.

Zobrazení vícerozměrných dat se dá zařadit:

1. **Zobecněné rozptylové diagramy,**
2. **Symbolové grafy.**

a) Pro případ dvojice náhodných znaků ($m = 2$) lze konstruovat rozptylové grafy.

b) Problémy jsou u vícerozměrných dat pro $m > 2$: je třeba buď volit několik grafů nebo vhodně provést transformace na dvoudimenzionální data.

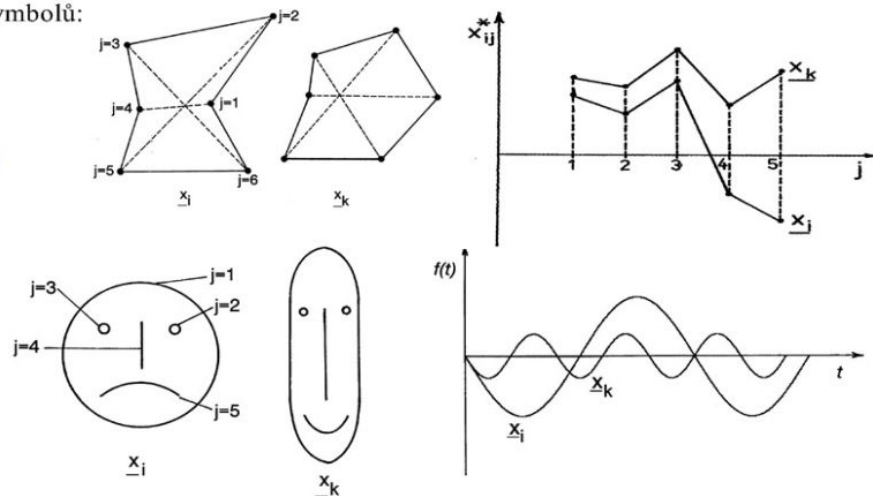
2. Symbolové grafy

Jednotlivé znaky jsou „kódovány“ s ohledem na jejich hodnoty do geometrických symbolů.

Každému objektu x_i pak odpovídá jistý obrazec složený z těchto symbolů (=znaků) a tak lze v jednom grafu rozlišit více znaků $x_j, j = 1, \dots, m$.

Základní typy symbolů:

- profily,**
- polygony,**
- tváře,**
- křivky,**
- stromy.**

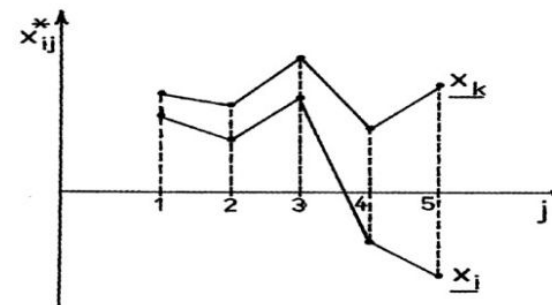

● Profily.

- každý bod x_i je charakterizován m vertikálními úsečkami nebo sloupci,
- jejich velikost je úměrná hodnotě odpovídající složky $x_{ij}, j = 1, \dots, m$,
- na osu x se vynášá index dané složky j .
- profil vzniká spojením koncových bodů těchto úseček či sloupců.
- je vhodné použít škálované znaky

$$x_{ij}^* = \frac{x_{ij}}{\max_i |x_{ij}|}, \quad (2.11)$$

kde $\max |x_{ij}|$ je maximální hodnota absolutní velikosti složky x_j vektoru x přes všechny body, $i = 1, \dots, n$.

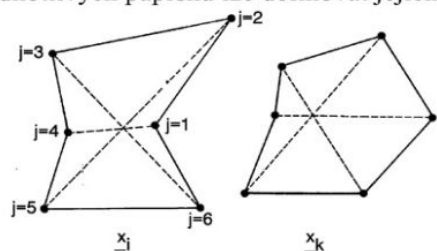
Obr. 2.4 Znáornění profilů pro dva objekty x_i, x_k , kde $m = 5$.

● Polygony.

- paprsky jsou rozmístěny ekvidistantně (ve stejných vzdálenostech) na kružnici.
- délka j -tého paprsku x_{ij} musí být kladná.
- lineární transformace do intervalu $[a, 1]$, kde a je zvolená spodní mez, $a = 0$ dle

$$x_{ij}^* = \frac{(1-a)(x_{ij} - \min_i x_{ij})}{\max_i x_{ij} - \min_i x_{ij}} + a, \quad (2.12), \quad \alpha_j = \frac{2\pi(j-1)}{m}, \quad j = 1, \dots, m \quad (2.13)$$

kde $\min x_{ij}$ je minimální a $\max x_{ij}$ maximální hodnota j -tého znaku přes všechny objekty $x_i, i = 1, \dots, n$. K určení směru jednotlivých paprsků lze definovat jejich úhel α_j .

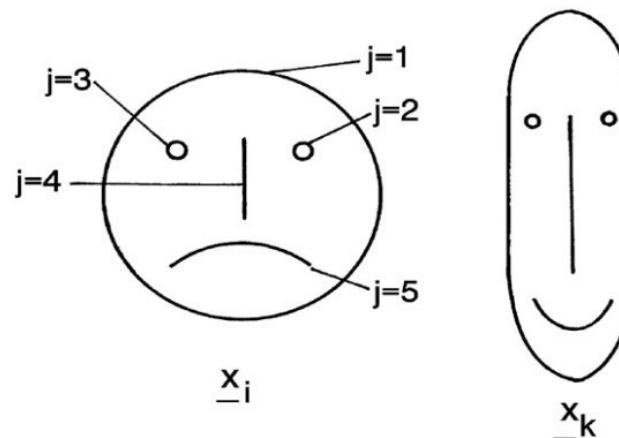
Obr. 2.5 Znáornění polygonu pro dva body x_i, x_k , kdy $m = 6$.

Za střed paprsků se volí počátek. Maximální délka paprsků rovna R (obvyčejně $R = 1$) a polygon pro bod x_i spojnicí m bodů p_{ij} o souřadnicích $p_{ij} = (x_{ij} R \cos \alpha_j, x_{ij} R \sin \alpha_j)$.

● Černoffovy tváře.

Charakterizují každý znak x_{ij} nějakým kódem schematizované tváře.

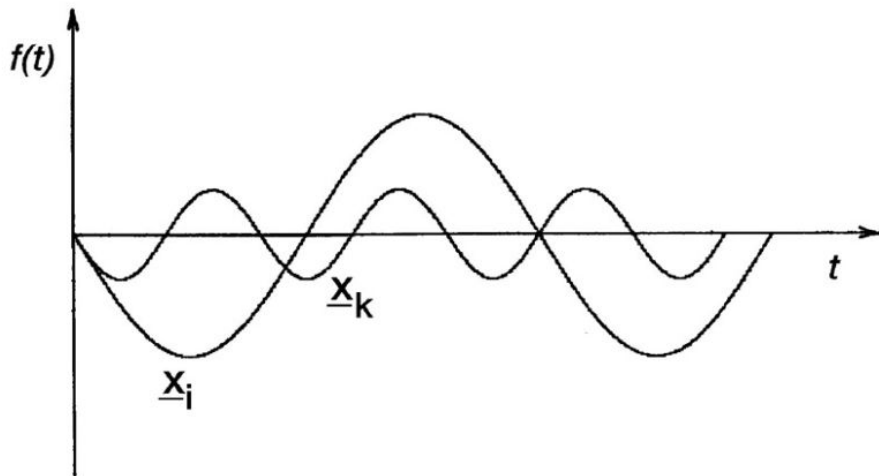
- tvar tváře,
- délka nosu,
- velikost očí,
- tvar úst,
- apod.

Obr. 2.6 Znáornění tváří pro dva body x_i, x_k , kdy $m = 5$.

● **Křivky.** Transformují každý objekt x_i na spojitou křivku, která je lineární kombinací všech jeho znaků. Andrews vyjádřil křivku f_i objektu x_i konečnou Fourierovu řadou

$$f_{x_i}(t) = f_i = \frac{x_{i1}}{\sqrt{2}} + x_{i2} \sin(t) + x_{i3} \cos(t) + \dots + x_{i4} \sin(2t) + x_{i5} \cos(2t) + \dots \quad (2.15)$$

Obr. 2.7 Schematické znázornění křivek pro body x_p, x_k .

PŘÍKLAD 2.3 Analýza zdrojové matice dat Hrách

Zdrojová matice dat *Hrách* obsahuje znaky smyslového posouzení znaků odrůd hrachu. Objekty jsou vzorky pěti odrůd hrachu A až E, sklizené v pěti rozličných obdobích 1 až 5. Posouzení 10 porotci dvojmo, smyslové charakteristiky od 1 (nejhorší) do 9 (nejlepší), získáno 1200 řádků (objektů) tj. 60 vzorků \times 2 krát opakováno \times 10 porotců. Cílem je

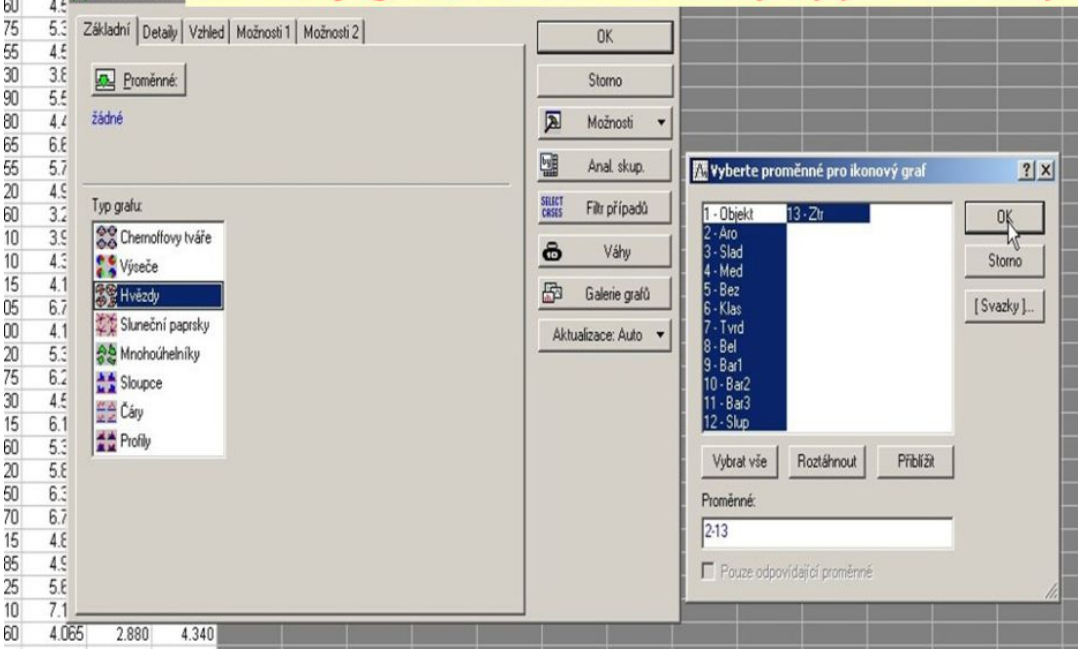
- 1) průměrovat data,
- 2) vynést původní data do grafu a
- 3) vypočítat popisné jednorozměrné statistiky.

○ **Data:** matice dat $n = 1200, m = 12$ byla průměrována a výsledkem je matice 60×12 průměrných hodnot senzoričkého hodnocení pro znaky:

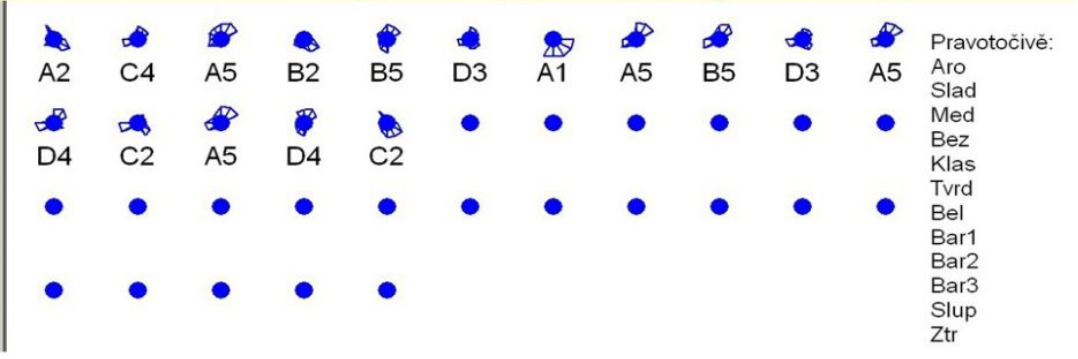
Aro je aroma, *Slad* je sladkost, *Med* je medovost, *Bez* je bezchuťovost, *Klas* je klasovost, *Tvrđ* je tvrdost, *Bel* je bělost, *Bar1* je barva1, *Bar2* je barva2, *Bar3* je barva3, *Slup* je slupka, *Ztr* je ztráta.

Objekt	Aro	Slad	Med	Bez	Klas	Tvrđ	Bel	Bar1	Bar2	Bar3	Slup	Ztr
B5	6,48	6,66	4,56	2,2	2,91	3,47	4,72	5,59	5,73	5,99	4,26	3,25
...
C2	3,70	3,86	2,33	4,11	6,18	6,83	5,15	5,77	5,29	4,42	1,99	4,59

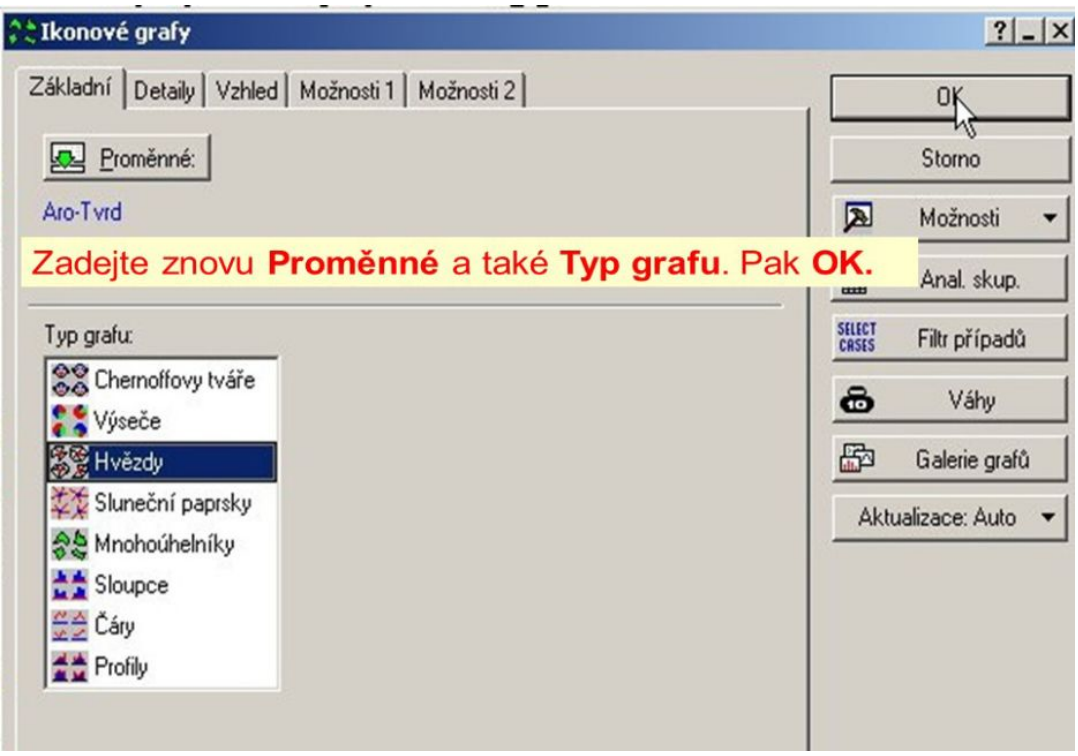
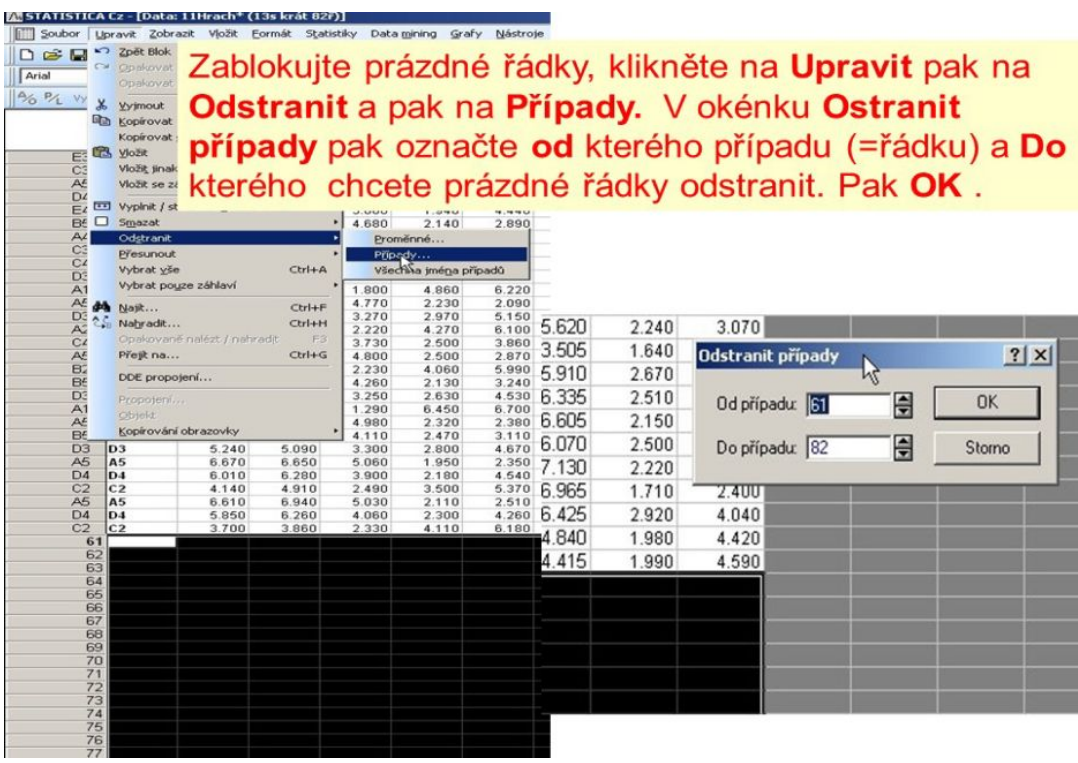
Zadejte Typ grafu a načtěte Proměnné pro ikonový graf, které chcete aby byly zobrazeny.

Ikonový graf Hvězdy není hezký, protože do zdrojové matice byly omylem načteny také prázdné řádky – zde jsou to modré tečky - které je třeba nejprve odstranit.

Zablokujte prázdné řádky, klikněte na Upravit pak na Odstranit a pak na Případy. V okénku Ostranit případy pak označte od kterého případu (=řádku) a Do kterého chcete prázdné řádky odstranit. Pak OK.

Obdržíte hezký graf hvězdiček od všech případů. Popisy jsou příliš veliké, proto je zmenšíme.

Možnosti grafu

- Zobr. popisy bodů
- Písmo...**

Písmo

Písmo: Arial Řez písma: Normální Velikost: 8

Styl: Přeškrtnuté, Podtržené Barva: Černá Ukážka: AaBbÁáÓó Skript: Středoevropský

Toto písmo je typu OpenType. Bude použito pro tiskárnu i obrazovku.

Otevřete **Možnosti grafu** a pak **Popisy bodů** a zablokujete popisy bodů. Pak kliknete na **Písmo** a zvolíte menší font, zde např. 8. Pak **OK** a **OK**.

B5 C4 B2 D5 D4 E2 B5 C5 C2
 A4 D4 B1 D4 E4 B1 B5 D4 C2
 A5
 B3 C2 D3 B5 E3 C3 A5 D4 E4
 B5 A4 C3 C4 D3 A1 A5 D3 A2
 C4 A5 B2 B5 D3 A1 A5 B5 D3
 A5 D4 C2 A5 D4 C2

C4 A5 B2 B5 D3 A1 A5 B5 D3
 A5 D4 C2 A5 D4 C2

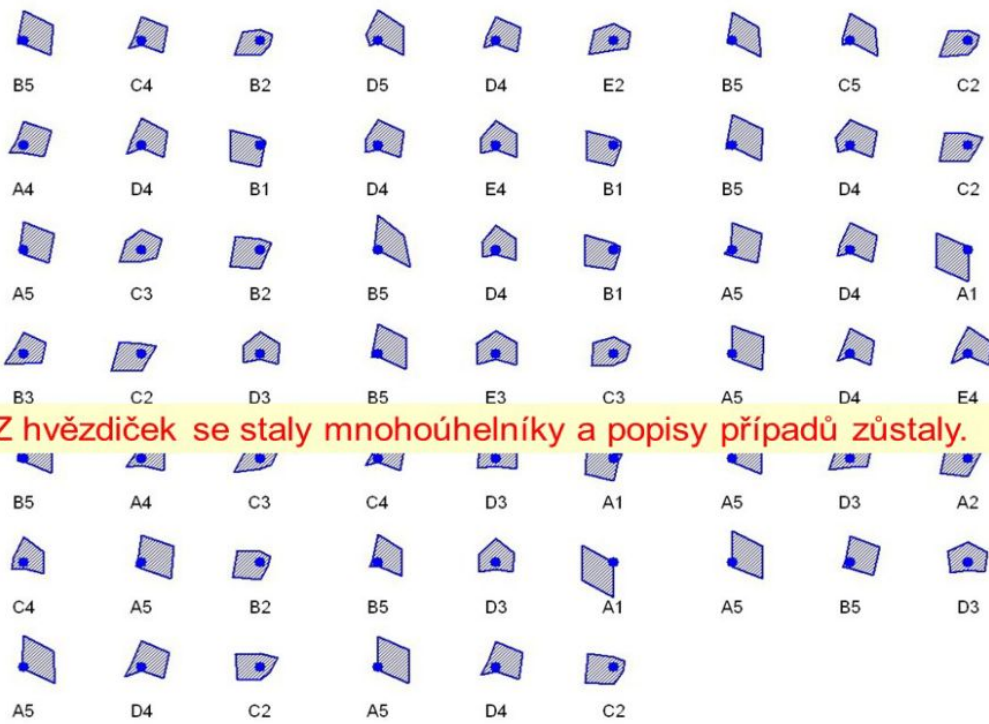
Graf hvězdiček bude mít daleko menší popisy případů. Nyní budete hledat shluky podobných hvězdiček. Kolik jich asi najdete?

Možnosti grafu

- Typ grafu:** Mnohoúhelníky
- Vzhled:** Řádky: 7, Sloupce: 9
- Standardizace:** Vypnuto, Proměnné, Případy, Obojí
- Zobrazování hodnot proměnných:** Nezávislé, Společné

OK Storno

Z hvězdiček se na jinou ikonu, třeba na **Mnohoúhelníky** dostanete: 2x kliknete na plochu grafu a otevře se **Možnosti grafu** a ve volbě **Graf** kliknete na **Vzhled** a v něm zvolíte jinou ikonu, např. **Mnohoúhelníky**.

3,630	5,770	5,390	4,770	5,665	5,105	4,595	3,500	3,030
1,930	3,310	4,460	4,860	5,160	5,740	6,565	2,120	3,940
2,120	3,850	4,140	5,030	5,635	5,220	5,480	2,380	5,160
2,940	5,650	5,770	5,310	5,940	5,270	5,890	1,750	3,640
1,940	2,700	3,260	5,070	5,710	5,370	6,365	3,650	4,550
1,780	3,120	3,740	5,250	5,665	5,475	5,960	2,510	3,800
3,520	6,240							
2,790	4,170							
2,070	4,260							
4,640	6,240							
2,290	3,900							
2,260	4,220							
4,500	6,040							
1,970	2,920							
2,200	3,800							
3,940	6,230							
2,400	2,630							
3,270	5,280							
4,370	6,470							
1,740	2,570							
2,340	3,950							
4,420	6,240							
2,580	3,200							
2,190	3,890							
6,100	6,670							
3,030	4,850							
4,080	6,500							
2,400	4,430							
2,120	3,060							
2,470	4,720							
3,190	5,320							
2,380	2,190							
2,060	3,880							
1,940	4,440							
2,140	2,890							
2,650	4,390							
3,120	5,860	4,920	5,150	6,965	5,125	4,275	2,130	3,740
2,190	3,930	3,610	4,120	5,395	5,815	4,505	3,090	5,340
2,780	4,760	5,270	3,880	4,260	6,365	5,325	2,250	5,030
4,860	6,220	7,070	4,140	5,275	5,580	3,695	2,050	4,730
2,230	2,090	2,870	5,510	6,375	4,845	4,785	2,710	3,700
2,970	5,150	4,980	3,610	4,305	6,600	5,435	2,370	4,440
4,270	6,100	6,270	4,060	5,140	5,870	4,220	2,230	5,010
2,500	3,860	4,300	4,150	4,495	6,230	6,140	2,110	3,290
2,500	2,870	3,170	4,270	5,315	6,090	5,255	3,350	4,430

ikonové grafy

Zákl. nastavení | Detaily | Vzhled | Možnosti 1 | Možnosti 2

Proměnné: žádná

Typ grafu: Chernofťovy tváře

Možnosti: Aktualizace Auto

OK Storno

Vyberte proměnné pro ikonový graf

1-Objekt 13:Ztr

OK Storno

Proměnné: 1-5

Ukázat pouze odpovídající proměnné

STATISTICA Cz - [PS 1* - Ikonový graf (11Hrach.sta 13v*82c)]

ikonový graf (11Hrach.sta 13v*82c)

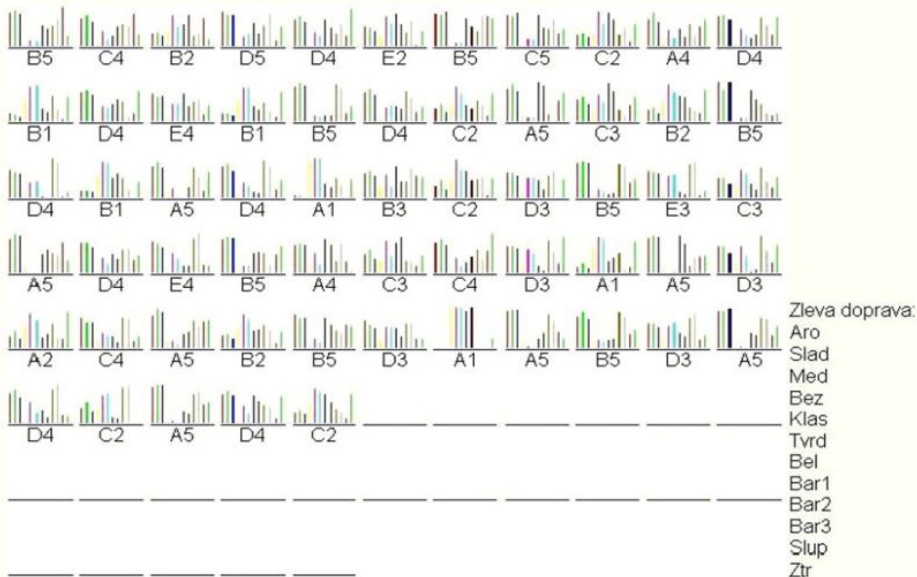
— tvář/šlř = Objekt
 — ucho/řrov = Aro
 — polovina tvře/vřs = Slad
 — hornı tvř/exc = Med
 — dolnı tvř/exc = Bez

STATISTICA Cz - [PS 1* - Ikonový graf (11Hrach.sta 13v*82c)]

ikonový graf (11Hrach.sta 13v*82c)

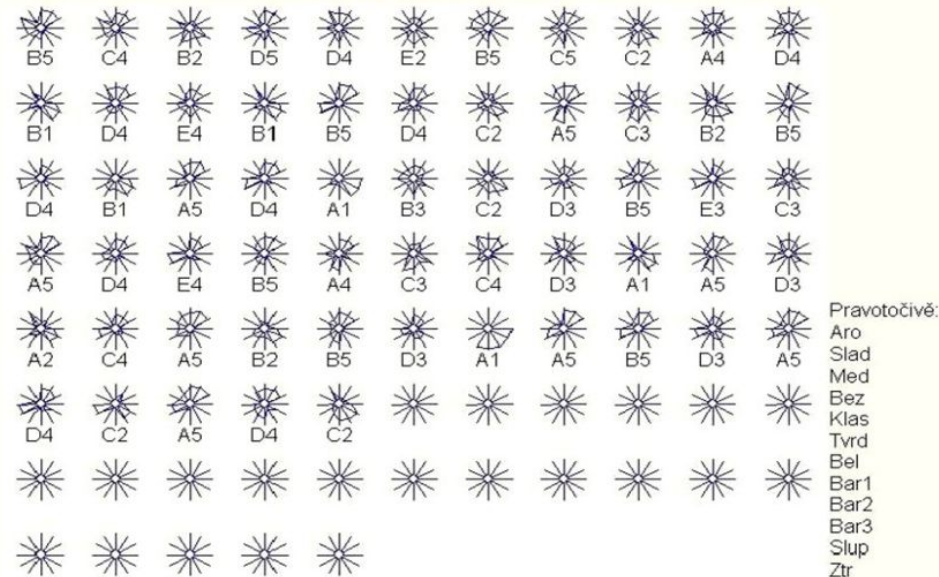
Pravotočivě:
 Aro
 Slad
 Med
 Bez
 Klas
 Tvrd
 Bel
 Bar1
 Bar2
 Bar3
 Slup
 Ztr

Ikonový graf (11Hrach 13v*82c)

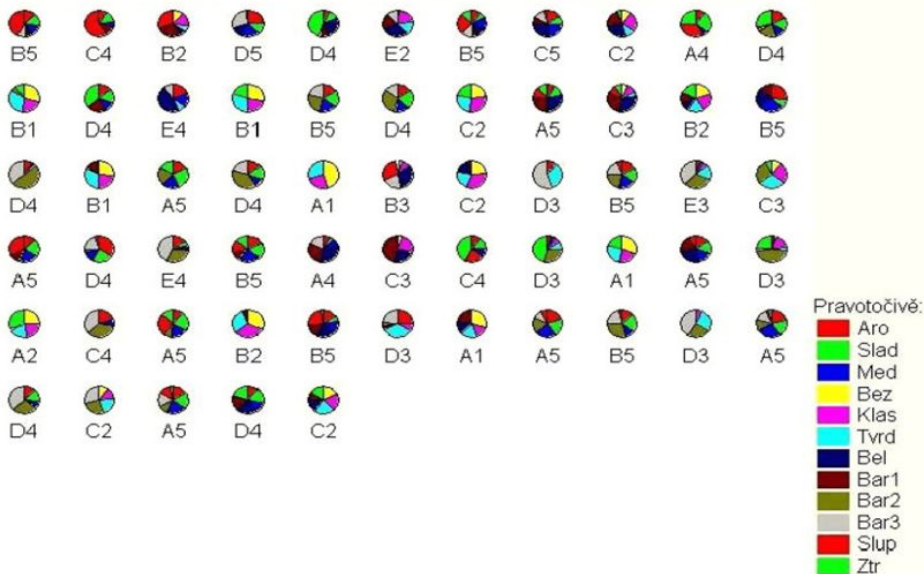
Sloupce znaků pro každý objekt v EDA dat *Hrách*, (STATISTICA).

Ikonový graf (11Hrach 13v*82c)

Slučička znaků pro každý objekt v EDA dat *Hrách*, (STATISTICA).

Ikonový graf (11Hrach 13v*82c)

Výšeče znaků pro každý objekt v EDA dat *Hrách*, (STATISTICA).

STATISTICA Cz - [Data: 11Hrach (13s krát 82p)]

Kopie 1. sloupce Objekt do nulého sloupce

	1 Objekt	2 Aro	3 Slad	4 Med	5 Bez	6 Klas	7 Tvrd	8 Bel	9 Bar1	10 Bar2	11 Bar3	12 Slup	13 Ztr
B5	6.480	6.660	4.560	2.200	2.910	3.470	4.510	5.585	5.735	5.985	4.260	3.250	3.250
C4	5.750	6.090	3.810	2.320	4.030	3.770	4.170	5.730	5.745	5.325	3.820	3.380	3.380
B2	3.940	4.120	2.440	3.630	5.770	5.390	4.770	6.665	5.105	4.595	3.500	3.030	3.030
D5	6.600	6.120	4.440	1.930	3.310	4.460	4.860	5.160	5.740	6.565	2.120	2.940	2.940
D4	5.680	5.980	3.800	2.120	3.850	4.140	5.030	5.635	5.220	5.480	2.380	5.160	5.160
E2	4.740	4.660	2.880	2.940	5.650	5.770	5.310	5.940	5.270	5.890	1.750	3.640	3.640
B5	6.310	6.130	4.780	1.940	2.700	3.260	5.070	5.710	5.270	6.365	3.650	4.550	4.550
C5	6.200	6.020	4.650	1.780	3.120	3.740	5.250	5.655	5.475	5.960	2.510	3.800	3.800
C2	3.780	3.980	2.310	3.520	6.240	5.390	6.300	6.135	5.230	2.010	4.110	4.110	4.110
A4	5.680	6.340	3.750	2.790	4.170	3.870	4.520	4.920	5.760	4.570	2.970	4.410	4.410
D4	6.100	6.090	3.990	2.070	4.260	4.250	4.010	5.020	6.175	5.390	2.500	4.600	4.600
B1	3.410	3.180	1.820	4.640	6.240	7.430	4.260	4.835	5.965	4.550	1.850	4.270	4.270
D4	6.990	6.990	3.990	3.990	3.990	4.690	4.690	6.695	5.315	4.515	4.740	4.740	4.740
E4	E4												
B1	B1												
B5	B5												
D4	D4												
C2	C2	3.990	4.490	2.990	3.990	6.290	9.410	4.410	5.105	5.720	2.950	4.990	4.990
A5	A5	6.220	6.790	4.260	2.400	2.630	3.160	5.690	7.010	4.960	3.255	3.040	4.590
C3	C3	5.110	5.250	3.090	3.270	5.280	6.240	5.610	6.595	5.110	3.950	2.740	4.230
B2	B2	3.770	3.970	2.180	4.370	6.470	6.550	4.950	6.065	5.310	4.395	2.210	4.760
B5	B5	7.090	6.090	5.180	1.740	2.570	3.180	5.230	5.920	5.515	4.115	2.090	3.100
D4	D4	5.720	5.300	3.730	2.340	3.950	4.800	3.640	4.000	6.905	6.755	1.740	2.930
B1	B1	3.220	3.210	1.950	4.420	6.240	7.770	4.600	6.030	6.505	4.165	3.080	3.950
A5	A5	6.110	6.620	4.290	2.580	3.200	2.860	3.500	4.950	6.220	5.370	2.150	4.310
D4	D4	6.070	6.270	3.980	2.190	3.890	4.240	3.950	4.460	6.675	6.205	2.200	3.700
B5	B5	6.550	6.570	4.710	2.120	3.060	3.430	3.760	4.430	6.450	6.380	2.630	3.850
A1	A1	2.660	2.660	1.430	6.100	6.670	7.750	4.270	4.970	5.630	4.525	1.650	3.780
B3	B3	5.260	5.490	3.480	3.030	4.850	4.170	5.220	6.000	6.100	6.120	3.080	3.950
C2	C2	3.720	4.300	2.200	4.080	6.500	6.270	4.990	5.535	5.560	5.335	1.820	3.920
D3	D3	5.430	5.190	3.470	2.400	4.430	5.260	4.480	4.780	5.720	5.895	1.610	3.770
B5	B5	6.550	6.570	4.710	2.120	3.060	3.430	3.760	4.430	6.450	6.380	2.630	3.850
E3	E3	5.530	5.410	3.680	2.470	4.720	5.780	3.880	4.395	6.470	6.790	1.800	2.950
C3	C3	4.710	4.680	2.690	3.190	5.320	5.920	4.320	4.765	6.215	4.860	2.330	4.020
A5	A5	6.290	7.030	4.910	2.380	2.190	2.600	4.560	5.905	5.585	4.960	3.630	3.390
D4	D4	5.920	5.920	3.750	2.060	3.880	3.670	4.530	5.190	5.825	5.630	2.450	3.710
E4	E4	6.090	5.720	3.800	1.940	4.440	4.450	3.940	4.625	6.510	7.175	2.180	2.990
B5	B5	6.370	6.500	4.680	2.140	2.890	3.530	4.600	5.735	5.560	4.065	2.880	4.340
A4	A4	5.710	5.680	3.970	2.650	4.390	3.720	5.320	6.280	5.120	6.075	2.390	2.550
C3	C3	4.530	4.530	3.120	2.850	3.170	4.920	5.120	5.965	4.275	6.140	2.110	3.290
C4	C4	5.950	6.280	4.040	2.190	3.930	3.610	4.120	5.395	5.815	4.505	3.090	5.340
D3	D3	5.510	5.410	3.720	2.780	4.760	5.270	3.880	4.280	6.355	5.325	2.250	5.030
A1	A1	3.100	3.430	1.800	4.860	6.220	7.070	4.140	4.560	5.580	3.695	2.050	4.730
B5	B5	6.080	6.080	4.770	2.230	2.090	2.870	5.510	6.845	4.765	4.765	2.710	3.700
D3	D3	5.460	5.410	3.270	2.970	5.150	4.980	3.610	4.305	6.600	5.435	2.370	4.440
A2	A2	3.750	4.300	2.220	4.270	6.100	6.270	4.060	5.140	5.870	4.220	2.230	5.010
C4	C4	6.860	5.270	3.730	2.500	3.860	4.300	4.150	4.495	6.230	6.140	2.110	3.290
A5	A5	6.160	6.970	4.800	2.600	2.870	3.170	4.270	5.315	6.090	6.255	3.360	4.430
B2	B2	3.870	3.880	2.230	4.060	5.990	6.310	4.450	5.530	5.785	4.980	1.930	3.620
B5	B5	6.240	5.800	4.260	2.130	3.240	3.420	5.120	5.940	5.465	4.775	3.110	3.980
D3	D3	4.970	3.250	4.530	2.630	4.530	5.660	4.570	4.990	5.820	6.620	2.970	3.270
A1	A1	2.280	2.230	1.290	6.450	6.700	7.830	5.530	7.300	4.360	5.505	1.640	3.140

Zadejte Typ grafu a načtěte Proměnné pro ikonový graf, které chcete aby byly zobrazeny.

OK
Storno
Možnosti
Anal. skup.
Váhy
Galerie grafů
Aktualizace: Auto

Výběr proměnné pro ikonový graf

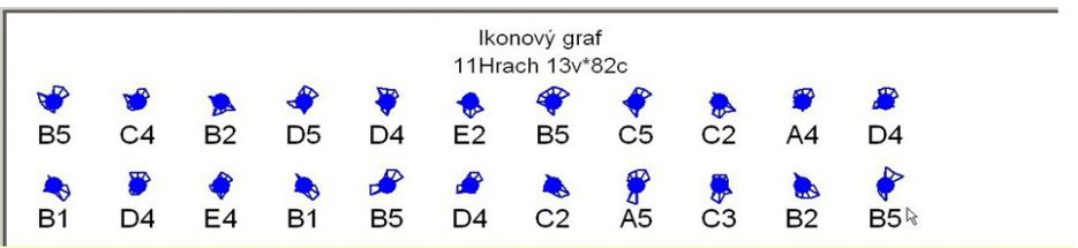
1 - Objekt 13 - Ztr

OK
Storno
[Svazky]...

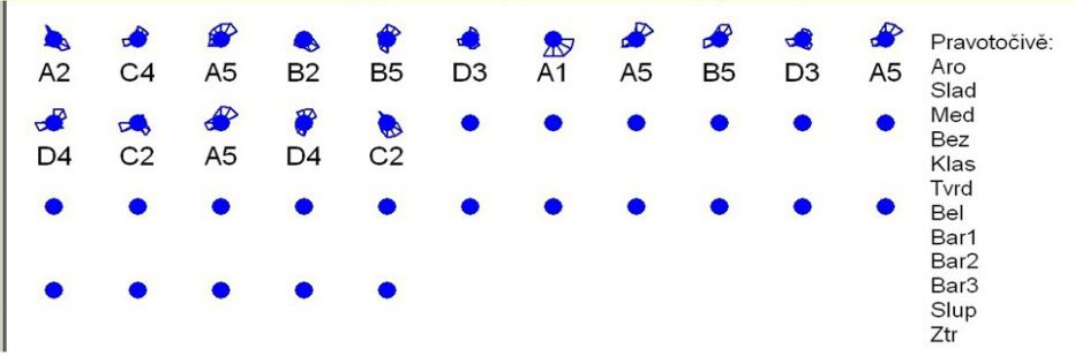
Vybrat vše Roztáhnout Přiblížit

Proměnné:
2-13

Pouze odpovídající proměnné

Ikonový graf Hvězdy není hezký, protože do zdrojové matice byly omylem načteny také prázdné řádky – zde jsou to modré tečky - které je třeba nejprve odstranit.

Zablokujte prázdné řádky, klikněte na Upravit pak na Odstranit a pak na Případy. V okénku Ostranit případy pak označte od kterého případu (=řádku) a Do kterého chcete prázdné řádky odstranit. Pak OK.

STATISTICA [z - Data 11Hrach (13v*82c)]

Soubor Upravit Zobrazit Vložit Formát Statistika Data Mining Grafy Nástroje

Zpět Blok
Opakovat
Opakovat
Vymazat
Kopírovat
Kopírovat
Vložit
Vložit jinak
Vložit se z
Vyplnit / st
Spatat
Odstranit
Břesunout
Vybrat vše Ctrl+A
Vybrat pouze záhlaví
Najít... Ctrl+F
Nahradit... Ctrl+H
Opakované nahradit / nahradit
Přejít na... Ctrl+G
DDE propojení...
Propojení...
Sdílet
Kopírování obrázků

Odstranit

Případy...
Proměnné...
Všechna jména případů

Odstranit případy

Od případu: 61 OK
Do případu: 82 Storno

Zadejte znovu Proměnné a také Typ grafu. Pak OK.

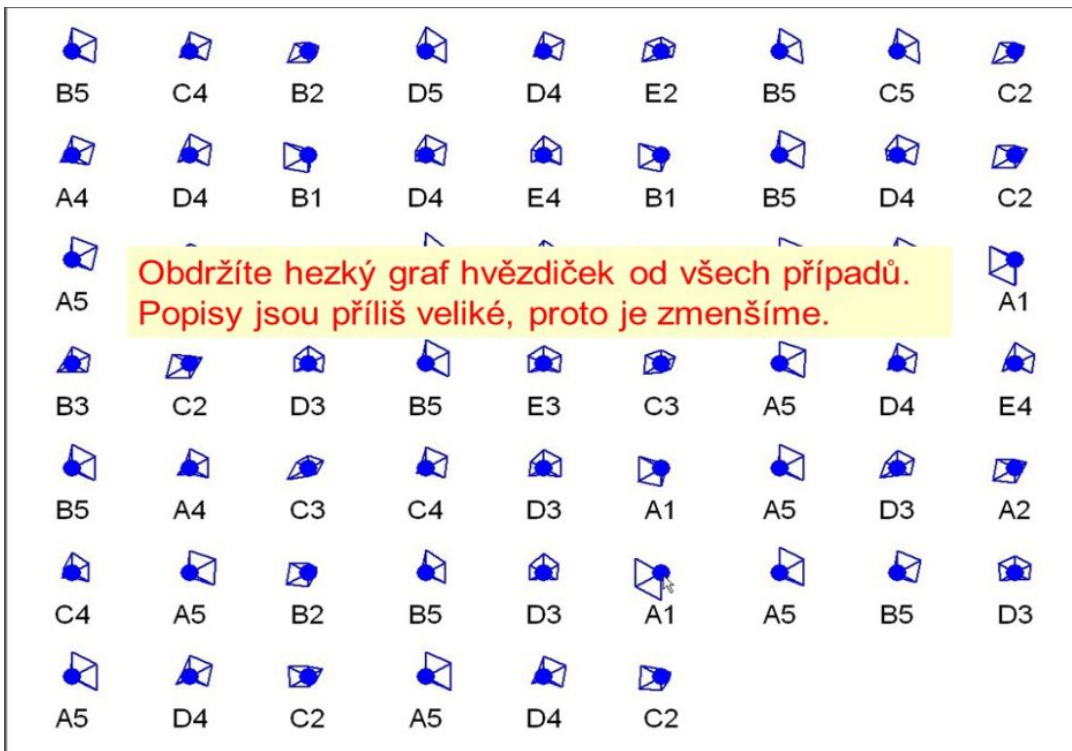
Ikonové grafy

Základní | Detaily | Vzhled | Možnosti 1 | Možnosti 2

Proměnné:
Aro-Tvrđ

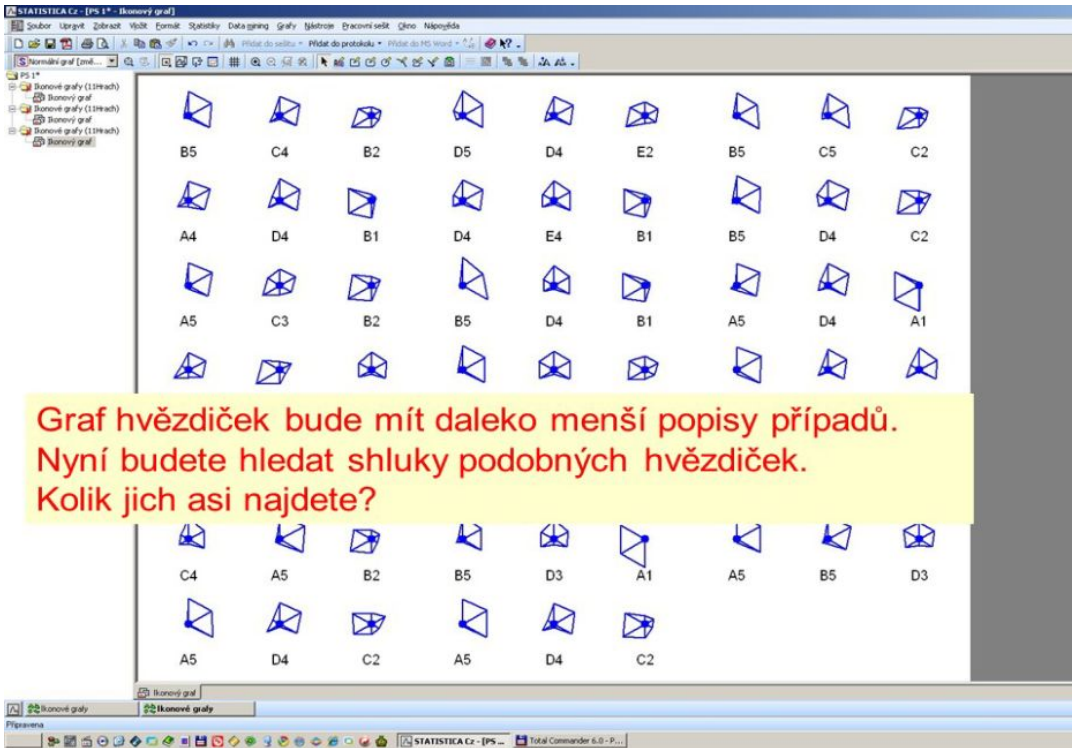
Typ grafu:
Chernoffovy tváře
Výšeče
Hvězdy
Sluneční paprsky
Mnohoúhelníky
Sloupce
Čáry
Profily

OK
Storno
Možnosti
Anal. skup.
Filtr případů
Váhy
Galerie grafů
Aktualizace: Auto

Obdržíte hezký graf hvězdiček od všech případů. Popisy jsou příliš veliké, proto je zmenšíme.

Otevřete **Možnosti grafu** a pak **Popisy bodů** a zablokujete popisy bodů. Pak kliknete na **Písmo** a zvolíte menší font, zde např. 8. Pak **OK** a **OK**.

Graf hvězdiček bude mít daleko menší popisy případů. Nyní budete hledat shluky podobných hvězdiček. Kolik jich asi najdete?

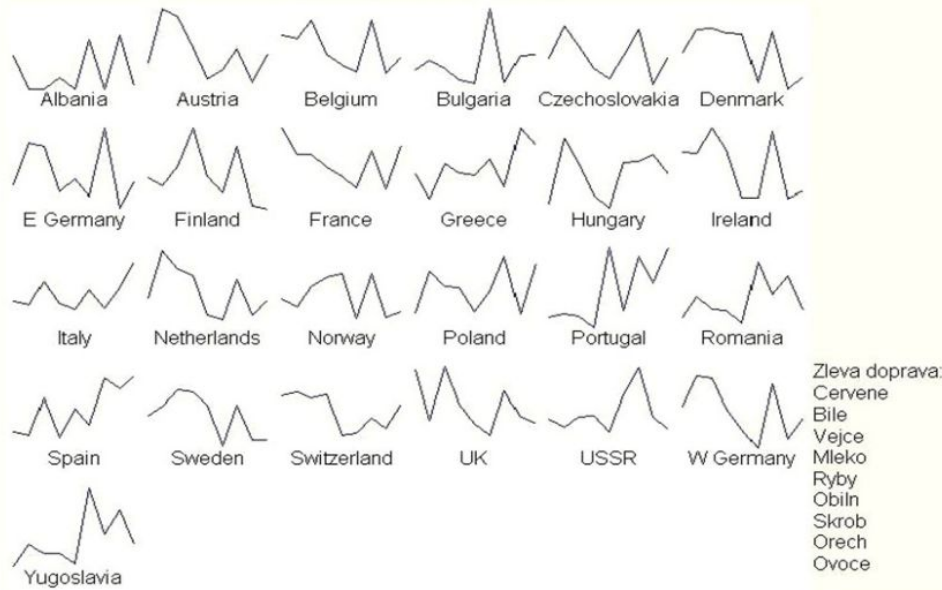
PŘÍKLAD 2.6 Sledování spotřeby proteinů v zemích Evropy

Sledována spotřeba proteinů v 25 zemích Evropy formou spotřeby 9 druhů potravin. Cílem je odhalit, zda existuje korelace mezi znaky, tj druhy potravin? Lze odhalit nějaké interakce mezi druhy potravin a zeměmi?

○ *Data:* v datech *Proteiny* jsou uvedeny znaky: *Cervene* značí spotřebu červeného masa, *Bile* značí spotřebu bílého masa, *Vejsce* značí spotřebu vajec, *Mleko* se týká spotřeby mléka, *Ryby* značí spotřebu ryb, *Obiln* značí spotřebu obilnin, *Skrob* značí spotřebu škrobu, *Orech* značí spotřebu ořechů, *Ovoce* značí spotřebu ovoce a zeleniny.

Země	Cervene	Bile	Vejsce	Mleko	Ryby	Obiln	Skrob	Orech	Ovoce
Albania	10.1	1.4	0.5	8.9	0.2	42.3	0.6	5.5	1.7
Austria	8.9	14	4.3	19.9	2.1	28	3.6	1.3	4.3
Belgium	13.5	9.3	4.1	17.5	4.5	26.6	5.7	2.1	4
Bulgaria	7.8	6	1.6	8.3	1.2	56.7	1.1	3.7	4.2
Czechoslovakia	9.7	11.4	2.8	12.5	2	34.3	5	1.1	4
Denmark	10.6	10.8	3.7	25	9.9	21.9	4.8	0.7	2.4
East Germany	8.4	11.6	3.7	11.1	5.4	24.6	6.5	0.8	3.6
Finland	9.5	4.9	2.7	33.7	5.8	26.3	5.1	1	1.4
France	18	9.9	3.3	19.5	5.7	28.1	4.8	2.4	6.5
Greece	10.2	3	2.8	17.6	5.9	41.7	2.2	7.8	6.5
Hungary	5.3	12.4	2.9	9.7	0.3	40.1	4	5.4	4.2
Ireland	13.9	10	4.7	25.8	2.2	24	6.2	1.6	2.9
Italy	9	5.1	2.9	13.7	3.4	36.8	2.1	4.3	6.7
Netherlands	9.5	13.6	3.6	23.4	2.5	22.4	4.2	1.8	3.7
Norway	9.4	4.7	2.7	23.3	9.7	23	4.6	1.6	2.7
Poland	6.9	10.2	2.7	19.3	3	36.1	5.9	2	6.6
Portugal	6.2	3.7	1.1	4.9	14.2	27	5.9	4.7	7.9
Romania	6.2	6.3	1.5	11.1	1	49.6	3.1	5.3	2.8
Spain	7.1	3.4	3.1	8.6	7	29.2	5.7	5.9	7.2
Sweden	9.9	7.8	3.5	24.7	7.5	19.5	3.7	1.4	2
Switzerland	13.1	10.1	3.1	23.8	2.3	25.6	2.8	2.4	4.9
UK	17.4	5.7	4.7	20.6	4.3	24.3	4.7	3.4	3.3
USSR	9.3	4.6	2.1	16.6	3	43.6	6.4	3.4	2.9
West Germany	11.4	12.5	4.1	18.8	3.4	18.6	5.2	1.5	3.8
Yugoslavia	4.4	5	1.2	9.5	0.6	55.9	3	5.7	3.2

Ikonový graf (44Proteiny 10v*25c)

Čáry znaků pro každý objekt v EDA dat *Proteiny*, (STATISTICA).

Ikonový graf (44Proteiny 10v*25c)

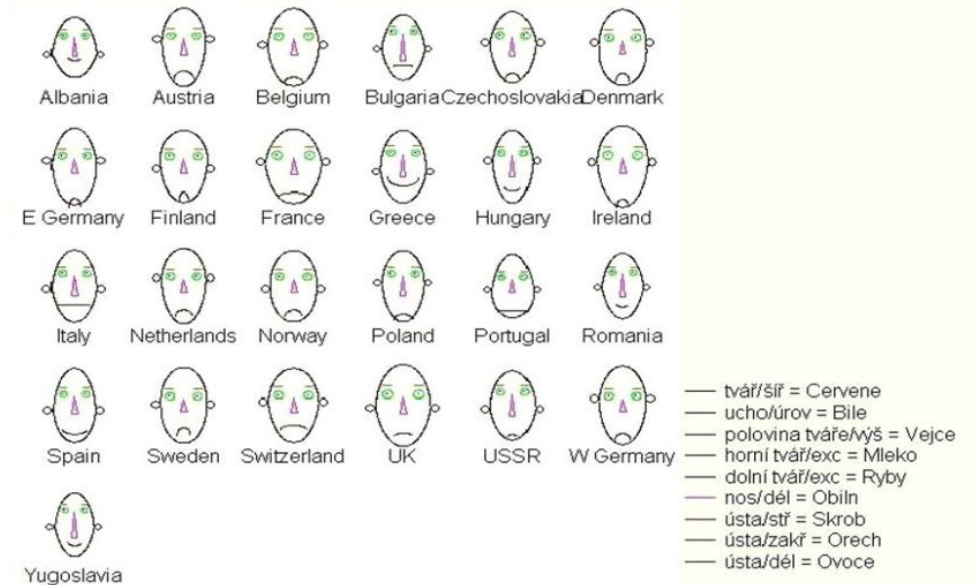
Hvězdy znaků pro každý objekt v EDA dat *Proteiny*, (STATISTICA).

Ikonový graf (44Proteiny 10v*25c)

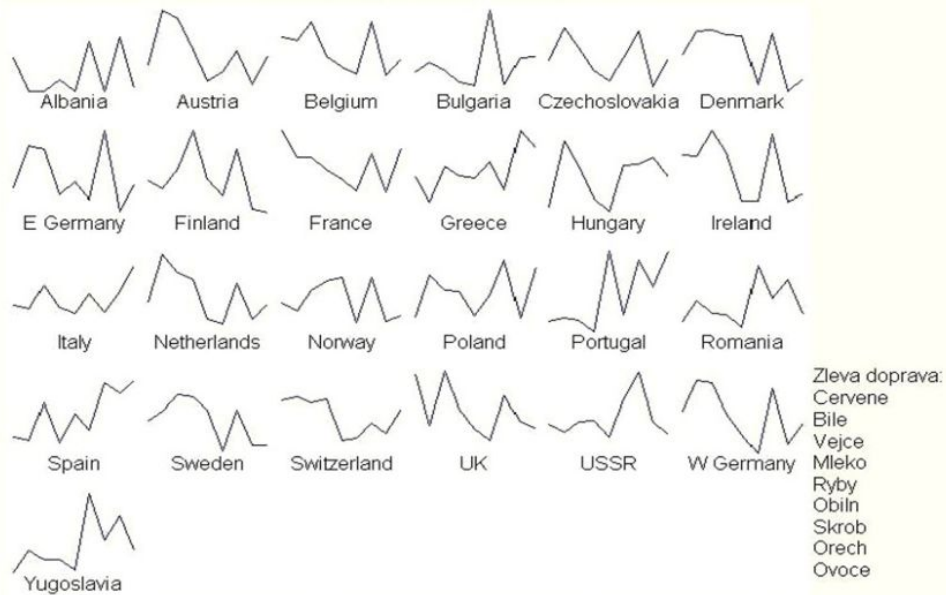
Mnohoúhelníky znaků pro každý objekt v EDA dat *Proteiny*, (STATISTICA).

Ikonový graf (44Proteiny 10v*25c)

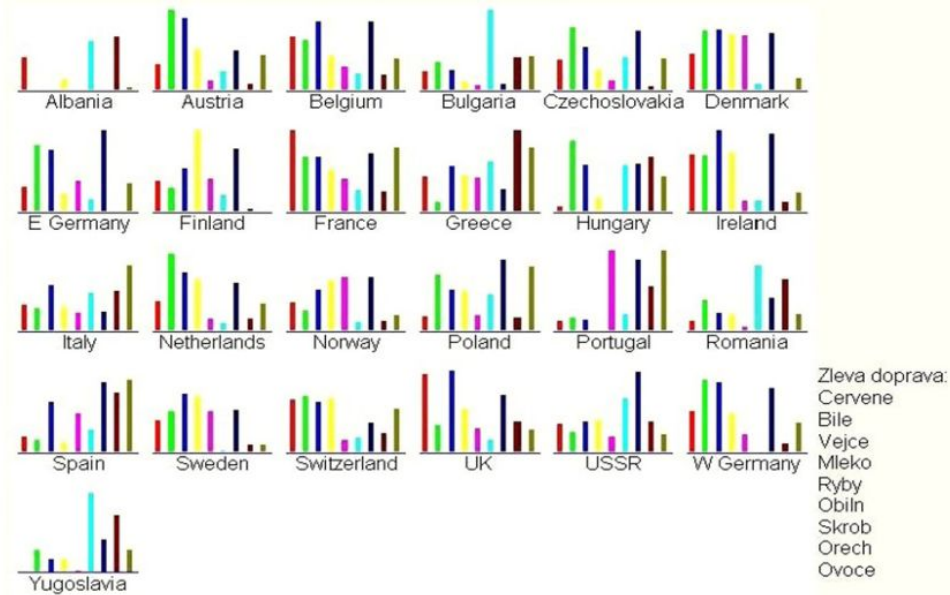
Obličejí znaků pro každý objekt v EDA dat *Proteiny*, (STATISTICA).

Ikonový graf (44Proteiny 10v*25c)

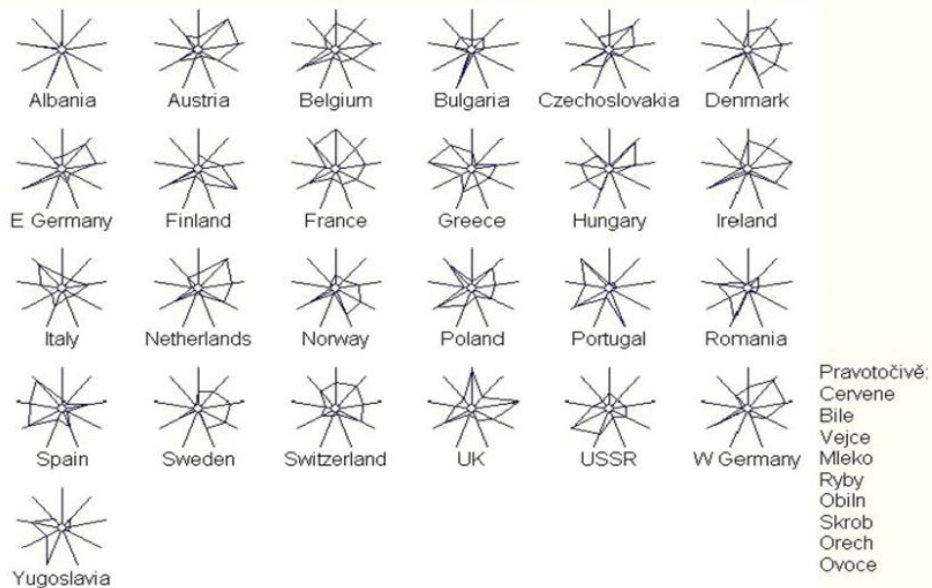
Profily znaků pro každý objekt v průzkumové analýze dat *Proteiny*, (STATISTICA).

Ikonový graf (44Proteiny 10v*25c)

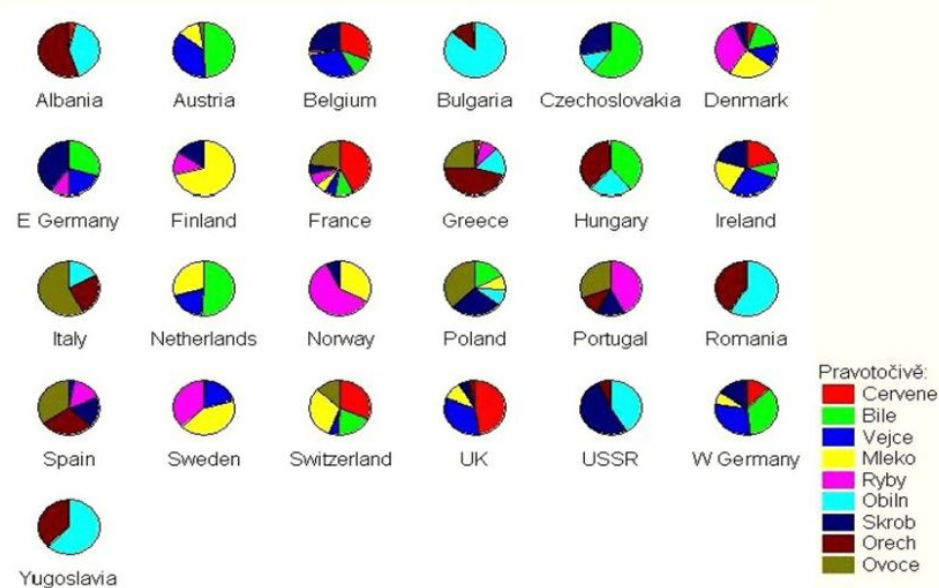
Sloupce znaků pro každý objekt v EDA dat *Proteiny*, .

Ikonový graf (44Proteiny 10v*25c)

Sluníčka znaků pro každý objekt v EDA dat *Proteiny*, (STATISTICA).

Ikonový graf (44Proteiny 10v*25c)

Výšeče znaků pro každý objekt v EDA dat *Proteiny*, (STATISTICA).

PŘÍKLAD 2.4 Popis a třídění polétavých mšic

Jeffers (1967) studoval 40 polétavých mšic (*Alate adelges*) pomoci světelné pasti, změřeno 19 znaků: 14 znaků délky a šířky, 4 znaky o počtu, 1 znak binární, přítomnost či absenci. Mšice se obtížně rozlišují dle taxonometrických klíčů. Před PCA je třeba standardizaci dat, protože znaky představují směs délek a počtů.

o **Data:** x_1 značí délku těla, x_2 značí šířku těla, x_3 je délka předního křídla, x_4 je délka zadního křídla, x_5 je počet průduchů, x_6 je délka tykadla I, x_7 je délka tykadla II, x_8 je délka tykadla III, x_9 je délka tykadla IV, x_{10} je délka tykadla V, x_{11} je počet tykadlových ostnů, x_{12} je délka posledního článku nohy, x_{13} je délka holeně, tibia, x_{14} je délka stehna, x_{15} je délka sosáku, x_{16} je délka kladélka, x_{17} je počet kladélkových trnů, x_{18} je řitní otvor, x_{19} je počet háčků zadních křídel.

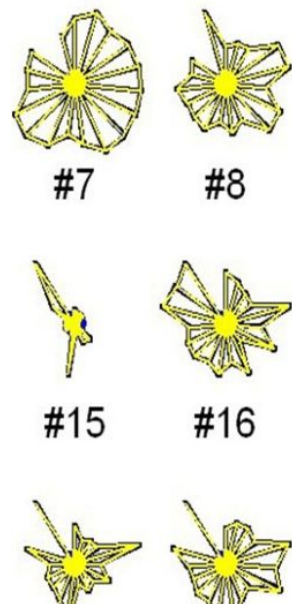
i	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7	x_8	x_9	x_{10}	x_{11}	x_{12}	x_{13}	x_{14}	x_{15}	x_{16}	x_{17}	x_{18}	x_{19}
1	21.2	11.0	7.5	4.8	5.0	2.0	2.0	2.8	2.8	3.3	3.0	4.4	4.5	3.6	7.0	4.0	8.0	0.0	3.0
2	20.2	10.0	7.5	5.0	5.0	2.3	2.1	3.0	3.0	3.2	5.0	4.2	4.5	3.5	7.6	4.2	8.0	0.0	3.0
3	20.2	10.0	7.0	4.6	5.0	1.9	2.1	3.0	2.5	3.3	1.0	4.2	4.4	3.3	7.0	4.0	6.0	0.0	3.0
4	22.5	8.8	7.4	4.7	5.0	2.4	2.1	3.0	2.7	3.5	5.0	4.2	4.4	3.6	6.8	4.1	6.0	0.0	3.0
5	20.6	11.0	8.0	4.8	5.0	2.4	2.0	2.9	2.7	3.0	4.0	4.2	4.7	3.5	6.7	4.0	6.0	0.0	3.0
6	19.1	9.2	7.0	4.5	5.0	1.8	1.9	2.8	3.0	3.2	5.0	4.1	4.3	3.3	5.7	3.8	8.0	0.0	3.5
7	20.8	11.4	7.7	4.9	5.0	2.5	2.1	3.1	3.1	3.2	4.0	4.2	4.7	3.6	6.6	4.0	8.0	0.0	3.0
8	15.5	8.2	6.3	4.9	5.0	2.0	2.0	2.9	2.4	3.0	3.0	3.7	3.8	2.9	6.7	3.5	6.0	0.0	3.5
9	16.7	8.8	6.4	4.5	5.0	2.1	1.9	2.8	2.7	3.1	3.0	3.7	3.8	2.8	6.1	3.7	8.0	0.0	3.0
10	19.7	9.9	8.2	4.7	5.0	2.2	2.0	3.0	3.0	3.1	0.0	4.1	4.3	3.3	6.0	3.8	8.0	0.0	3.0
11	10.6	5.2	3.9	2.3	4.0	1.2	1.0	2.0	2.0	2.2	6.0	2.5	2.5	2.0	4.5	2.7	4.0	1.0	2.0
12	9.2	4.5	3.7	2.2	4.0	1.3	1.2	2.0	1.6	2.1	5.0	2.4	2.3	1.8	4.1	2.4	4.0	1.0	2.0
13	9.6	4.5	3.6	2.3	4.0	1.3	1.0	1.9	1.7	2.2	4.0	2.4	2.3	1.7	4.0	2.3	4.0	1.0	2.0
14	8.5	4.0	3.8	2.2	4.0	1.3	1.1	1.9	2.0	2.1	5.0	2.4	2.4	1.9	4.4	2.3	4.0	1.0	2.0
15	11.0	4.7	4.2	2.3	4.0	1.2	1.0	1.9	2.0	2.2	4.0	2.5	2.5	2.0	4.5	2.6	4.0	1.0	2.0
16	18.1	8.2	5.9	3.5	5.0	1.9	1.9	1.9	2.7	2.8	4.0	3.5	3.8	2.9	6.0	4.5	9.0	1.0	2.0
17	17.6	8.3	6.0	3.8	5.0	2.0	1.9	2.0	2.2	2.9	3.0	3.5	3.6	2.8	5.7	4.3	10.0	1.0	2.0
18	19.2	6.6	6.2	3.4	5.0	2.0	1.8	2.2	2.3	2.8	4.0	3.5	3.4	2.5	5.3	3.8	10.0	1.0	2.0
19	15.4	7.6	7.1	3.4	5.0	2.0	1.9	2.5	2.5	2.9	4.0	3.3	3.6	2.7	6.0	4.2	8.0	1.0	3.0
20	15.1	7.3	6.2	3.8	5.0	2.0	1.8	2.1	2.4	2.5	4.0	3.7	3.7	2.8	6.4	4.3	10.0	1.0	2.5
21	16.1	7.9	5.8	3.7	5.0	2.1	1.9	2.3	2.6	2.9	5.0	3.6	3.6	2.7	6.0	4.5	0.0	1.0	2.0
22	19.1	8.8	6.4	3.9	5.0	2.2	2.0	2.3	2.4	2.9	4.0	3.8	4.0	3.0	6.5	4.5	0.0	1.0	2.5
23	15.3	6.4	5.3	3.3	5.0	1.7	1.6	2.0	2.2	2.5	5.0	3.4	3.4	2.6	5.4	4.0	0.0	1.0	2.0

24	14.8	8.1	6.2	3.7	5.0	2.2	2.0	2.2	2.4	3.2	5.0	3.5	3.7	2.7	6.0	4.1	0.0	1.0	2.0
25	16.2	7.7	6.9	3.7	5.0	2.0	1.8	2.3	2.4	2.8	4.0	3.8	3.7	2.7	5.7	4.2	0.0	1.0	2.5
26	13.4	6.9	5.7	3.4	5.0	2.0	1.8	2.8	2.0	2.6	4.0	3.6	3.6	2.6	5.5	3.9	0.0	1.0	2.0
27	12.9	5.8	4.8	2.6	5.0	1.6	1.5	1.9	2.1	2.6	5.0	2.8	3.0	2.2	5.1	3.6	9.0	1.0	3.0
28	12.0	6.5	5.3	3.2	5.0	1.9	1.9	2.3	2.5	3.0	5.0	3.3	3.5	2.6	5.4	4.3	8.0	1.0	2.0
29	14.1	7.0	5.5	3.6	5.0	2.2	2.0	2.3	2.5	3.1	5.0	3.6	3.7	2.8	5.8	4.1	0.0	1.0	2.0
30	16.7	7.2	5.7	3.5	5.0	1.9	1.9	2.5	2.3	2.8	5.0	3.4	3.6	2.7	6.0	4.0	0.0	1.0	2.5
31	14.1	5.4	5.0	3.0	5.0	1.7	1.6	1.8	2.5	2.4	5.0	2.7	2.9	2.2	5.3	3.6	8.0	1.0	2.0
32	10.0	6.0	4.2	2.5	5.0	1.6	1.4	1.4	2.0	2.7	6.0	2.8	2.5	1.8	4.8	3.4	8.0	1.0	2.0
33	11.4	4.5	4.4	2.7	5.0	1.8	1.5	1.9	1.7	2.5	5.0	2.7	2.5	1.9	4.7	3.7	8.0	1.0	2.0
34	12.5	5.5	4.7	2.3	5.0	1.8	1.4	1.8	2.2	2.4	4.0	2.8	2.6	2.0	5.1	3.7	8.0	0.0	2.0
35	13.0	5.3	4.7	2.3	5.0	1.6	1.4	1.8	1.8	2.5	4.0	2.7	2.7	2.1	5.0	3.6	8.0	1.0	2.0
36	12.4	5.2	4.4	2.6	5.0	1.6	1.4	1.8	2.2	2.2	5.0	2.7	2.5	2.0	5.0	3.2	6.0	1.0	2.0
37	12.0	5.4	4.9	3.0	5.0	1.7	1.5	1.7	1.9	2.4	5.0	2.7	2.7	2.0	4.2	3.7	6.0	1.0	2.0
38	10.7	5.6	4.5	2.8	5.0	1.8	1.4	1.8	2.2	2.4	4.0	2.7	2.6	2.0	5.0	3.5	8.0	1.0	2.0
39	11.1	5.5	4.3	2.6	5.0	1.7	1.5	1.8	1.9	2.4	5.0	2.6	2.5	1.9	4.6	3.4	8.0	1.0	2.0
40	12.8	5.7	4.8	2.8	5.0	1.6	1.4	1.7	1.9	2.3	5.0	2.3	2.5	1.9	5.0	3.1	8.0	1.0	2.0

V další úloze načtete zdrojovou matici dat Mšice, pak zadáte zatím všechny nabídnuté Proměnné a pak Typ grafu.

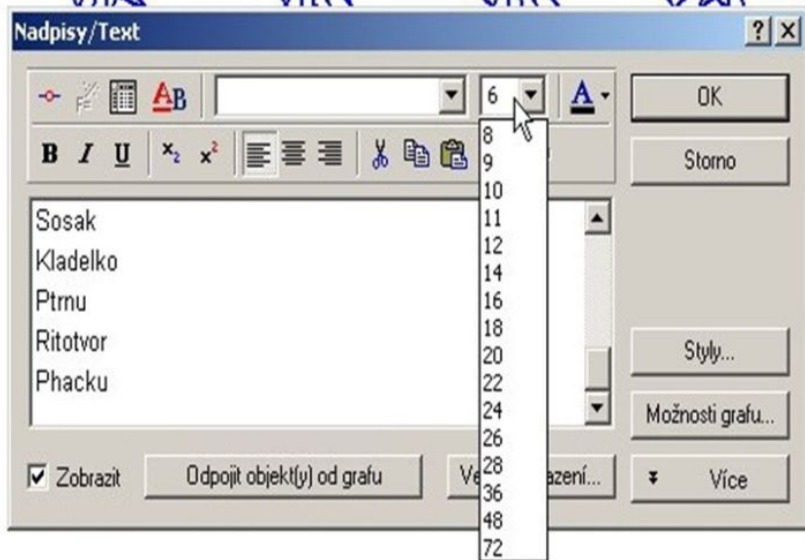
V další analýze pak zadáte menší počet proměnných (max. 8), aby ikony byly k vizuální analýze přehlednější.

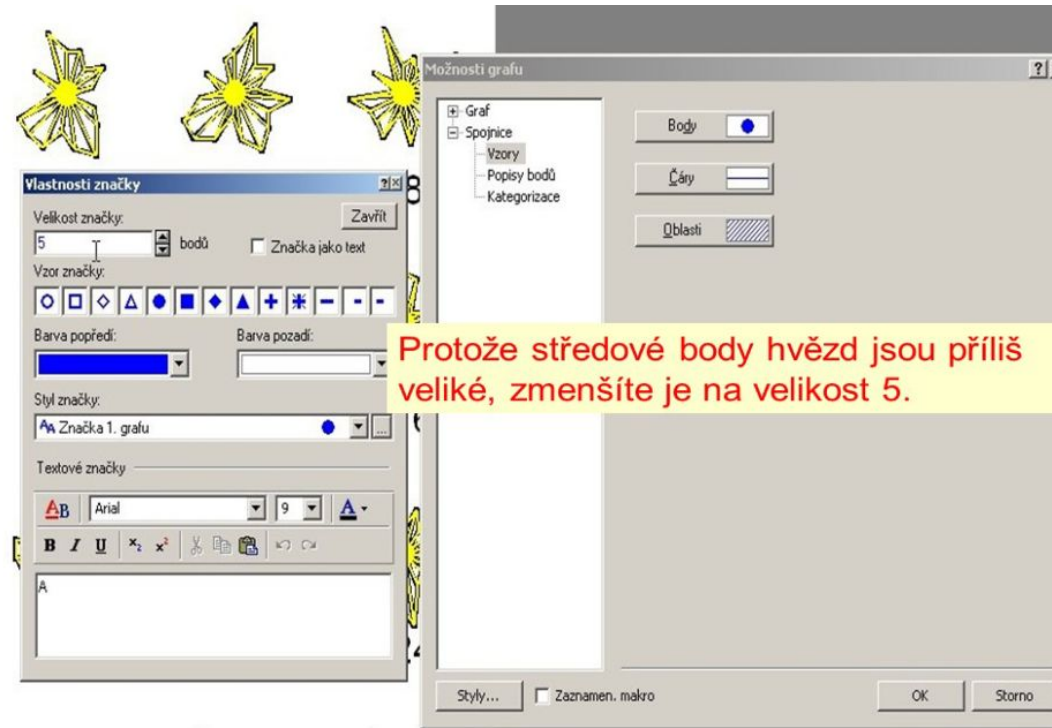
Pravotoč
Dřelo
Stela
Dzkřídlo
Dřídlo
Pruduchy

Zvolíte za Typ grafu nejvýhodnější ikonu, a to Hvězdy a ve Standardizaci zvolíte Obojí. Pak OK.

Protože jsou popisy bodů příliš velké, zmenšíte font na 6:
Zablokujete (černě) všechny popisy na ploše grafu, pak 2x kliknete do plochy grafu a zvolíte **Nadpisy/text**. Zvolíte font 6 a pak **OK**.

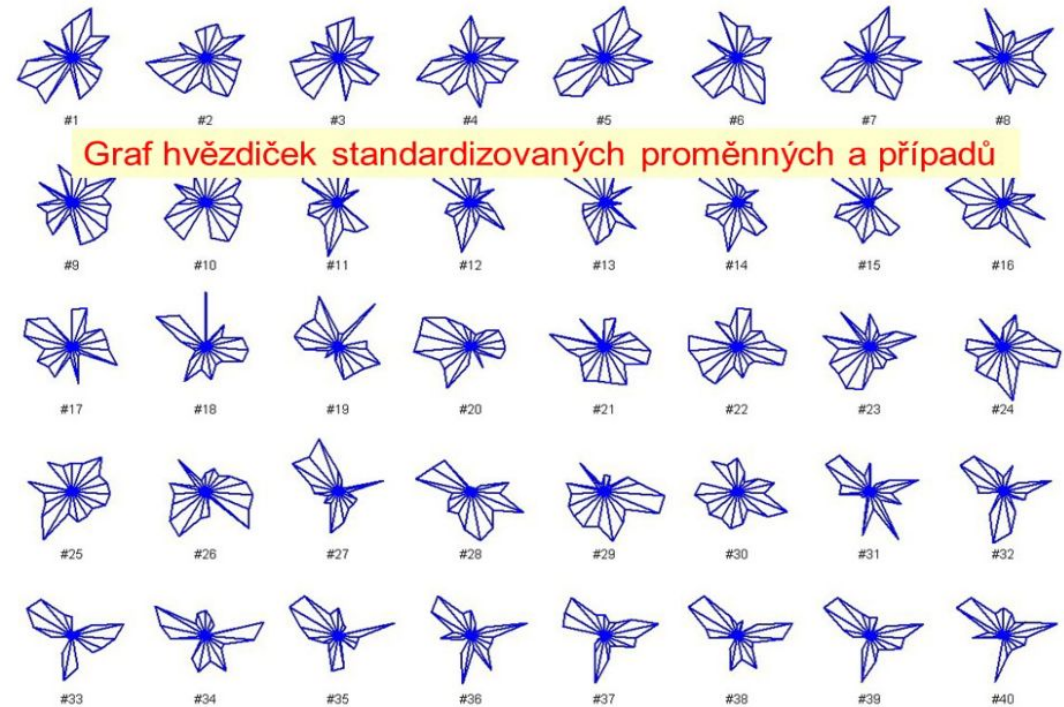
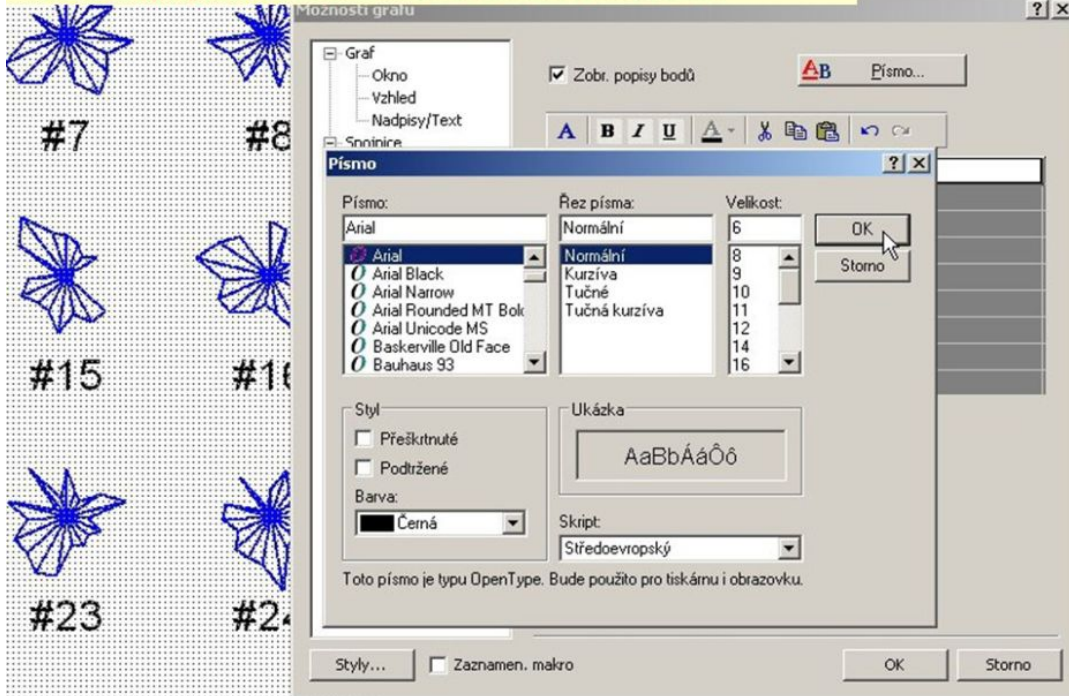

Pravotočivě
Dtela
Stela
Dpkridlo
Dzkridlo
Pruduchy
Dtyk1
Dtyk2
Dtyk3
Dtyk4

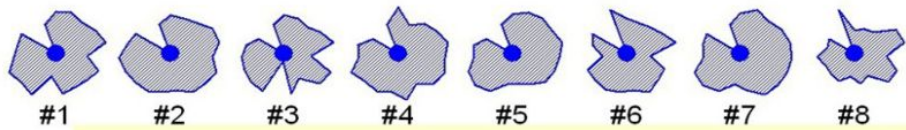

Protože středové body hvězd jsou příliš velké, zmenšíte je na velikost 5.

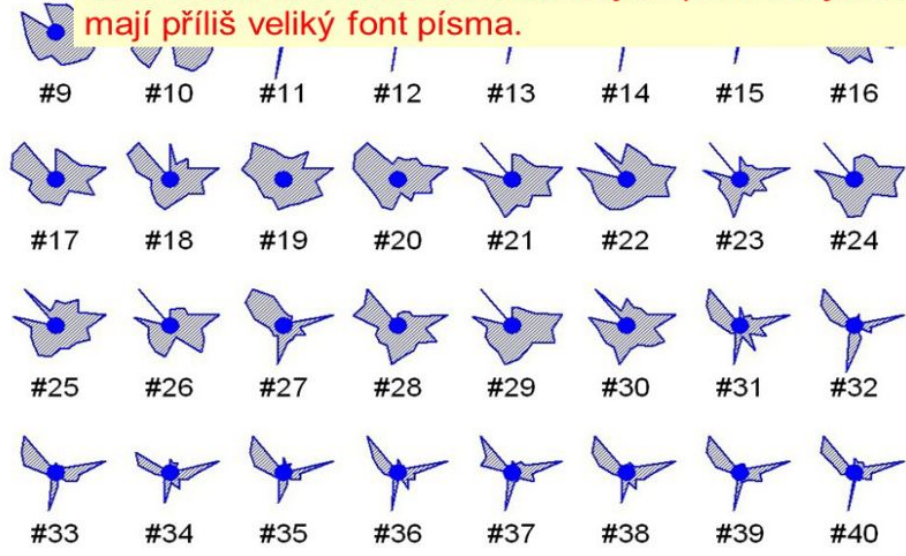
Velikost popisů bodů zmenšíte na velikost 6.

Graf hvězdiček standardizovaných proměnných a případů

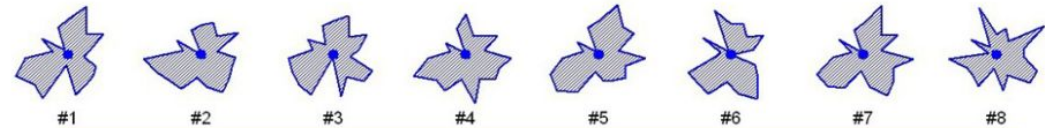
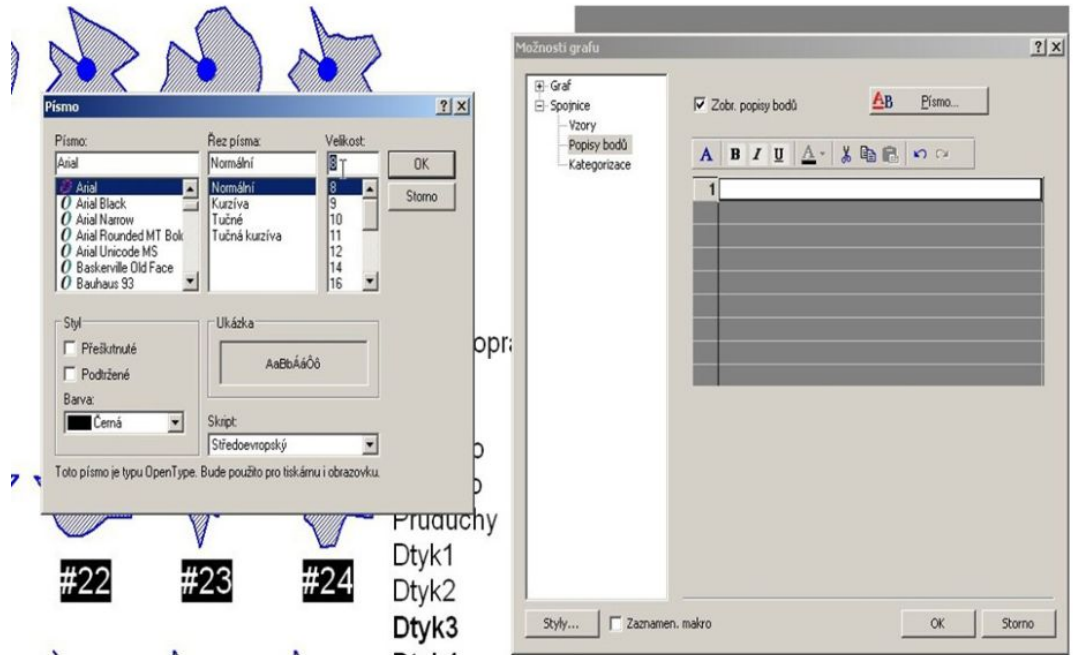

Graf hvězdiček nestandardizovaných proměnných. Popisy mají příliš velký font písma.

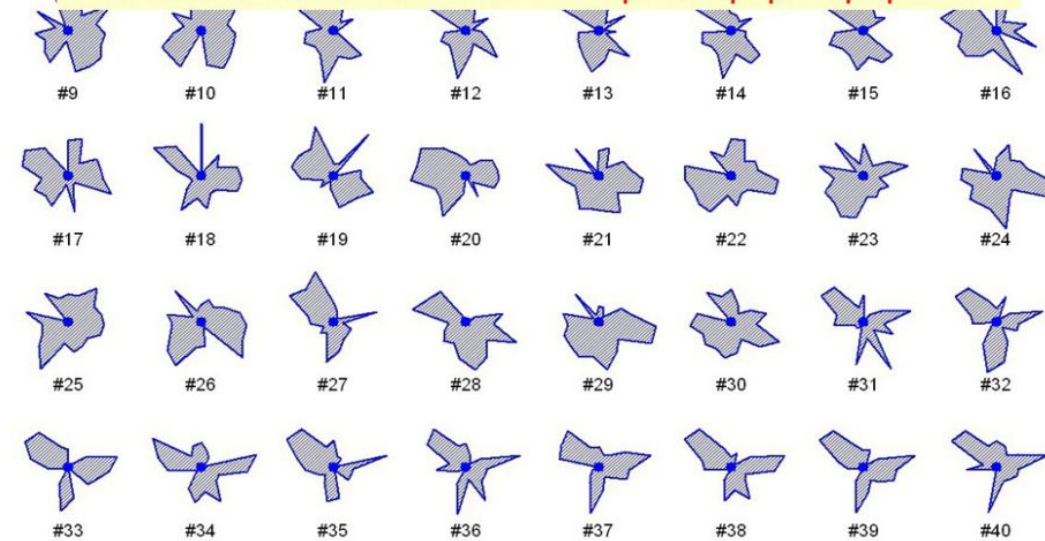

Zleva doprava:
Dtela
Stela
Stela
Dpkridlo
Dzkridlo
Pruduchy
Dtyk1
Dtyk2
Dtyk3
Dtyk4
Dtyk5
Ptykostn
Dpclnohy
Tibium
Dstehna
Sosak
Kladelko
Ptrnu
Ritotvor
Phacku

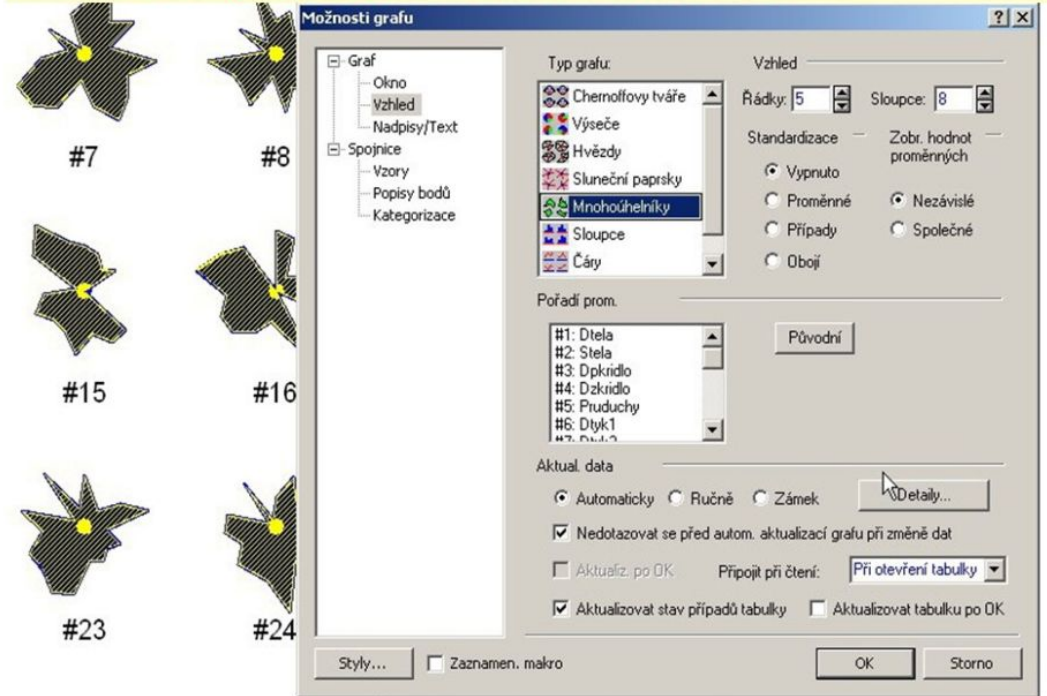
Zmenšení fontu písma popisů případů na velikost 8.

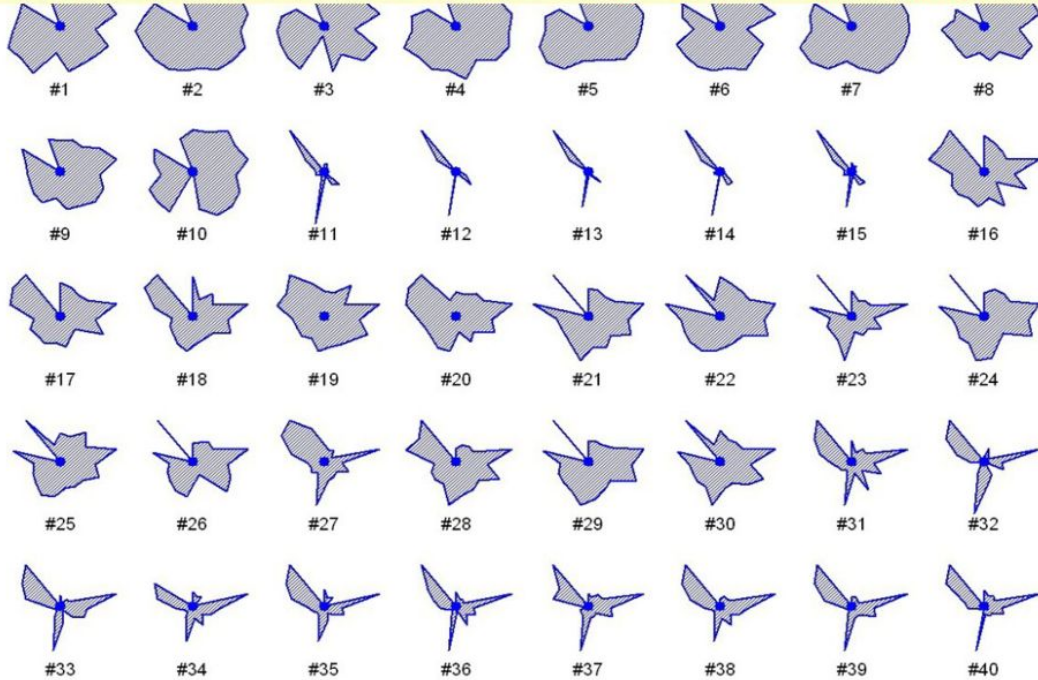
Graf hvězdiček zmenšeného fontu písma popisů případů.

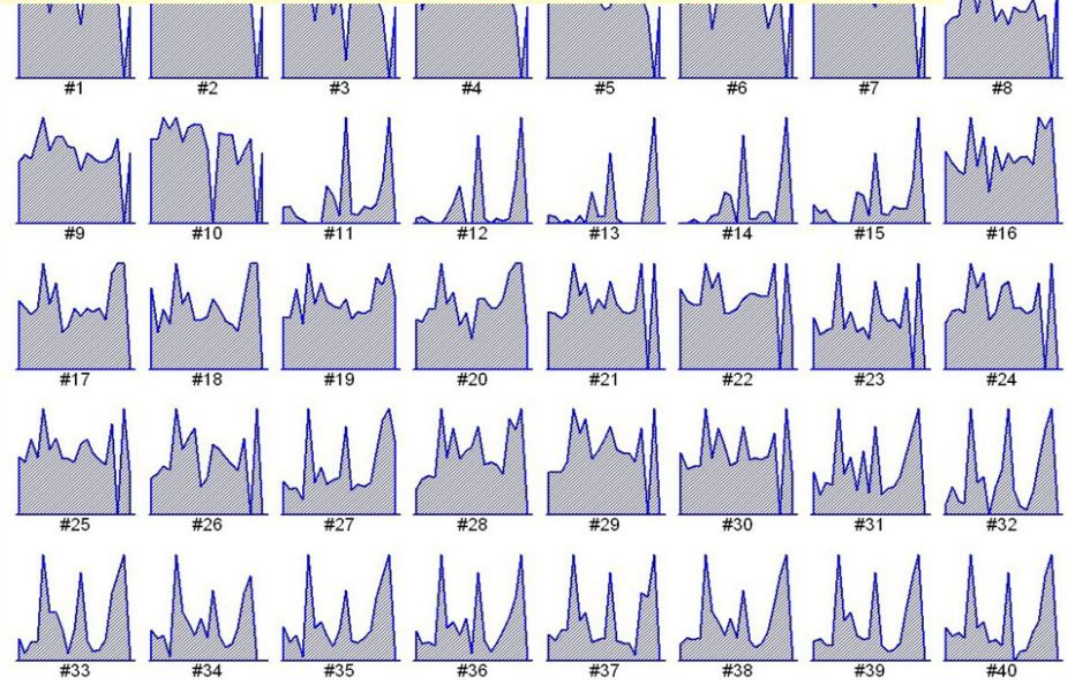
Převod z ikony Hvězdy na ikonu Mnohoúhelník.

Graf mnohoúhelníků nestandardizovaných proměnných a případů

Graf profilů nestandardizovaných proměnných a případů

Standardizace obojích proměnných a případů

Screenshot of a software interface for standardizing variables and cases. The interface shows a list of variables and cases, and a set of controls for standardization and data updates.

Typ grafu:

- Výšeče
- Hvězdy
- Sluneční paprsky
- Mnohoúhelníky
- Sloupce
- Čáry
- Profily

Vzhled:

Řádky: 5 Sloupce: 8

Standardizace:

- Vypnuto
- Proměnné
- Případy
- Obojí

Zobr. hodnot proměnných:

- Nezávislé
- Společné

Pořadí prom.:

- #1: Dtela
- #2: Stela
- #3: Dpkridlo
- #4: Dzkridlo
- #5: Pruduchy
- #6: Dtyk1
- #7: Dtyk2

Aktual. data:

- Automaticky
- Ručně
- Zámek

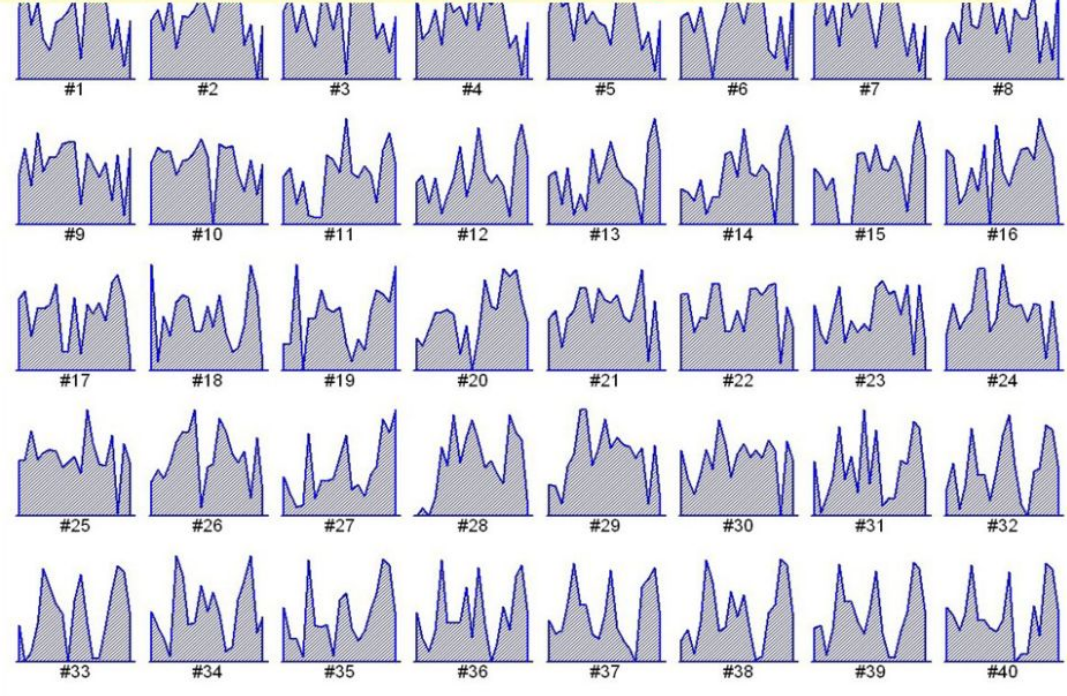
Nedotazovat se před autom. aktualizací grafu při změně dat

Aktualiz. po OK Připojit při čtení: Při otevření tabulky

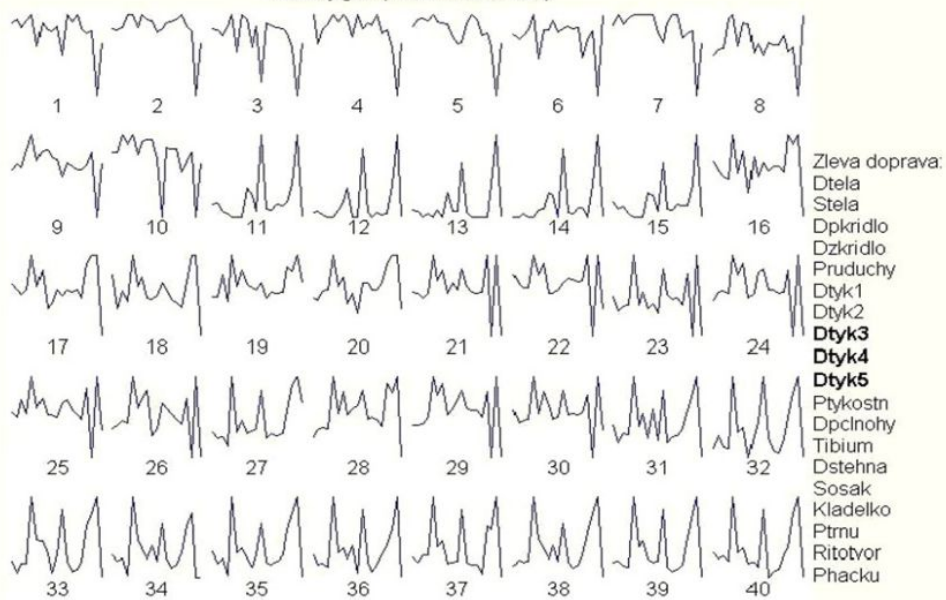
Aktualizovat stav případů tabulky Aktualizovat tabulku po OK

Styly... Zaznamen. makro

Graf profilů standardizovaných proměnných a případů

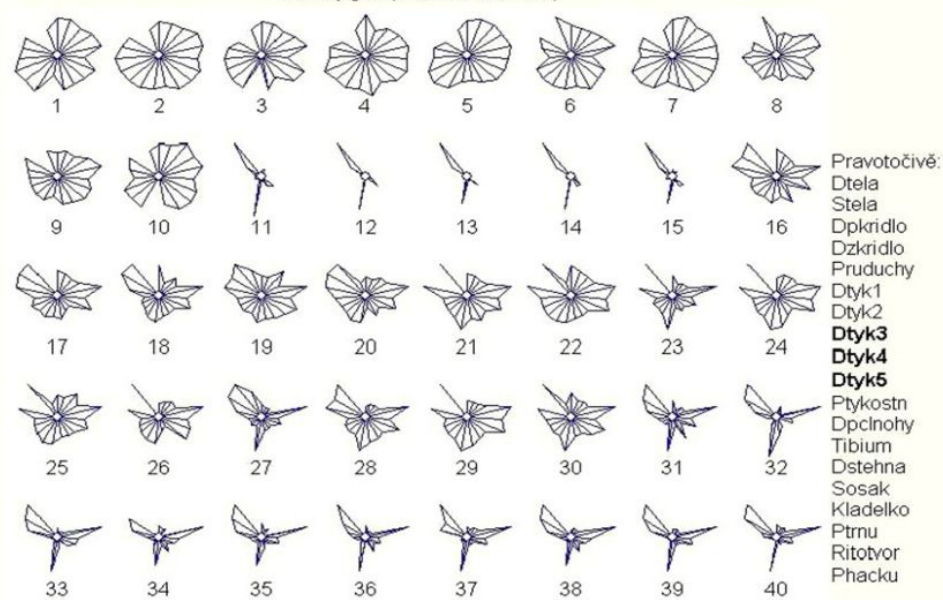

Ikonový graf (46Mšice 20v*40c)

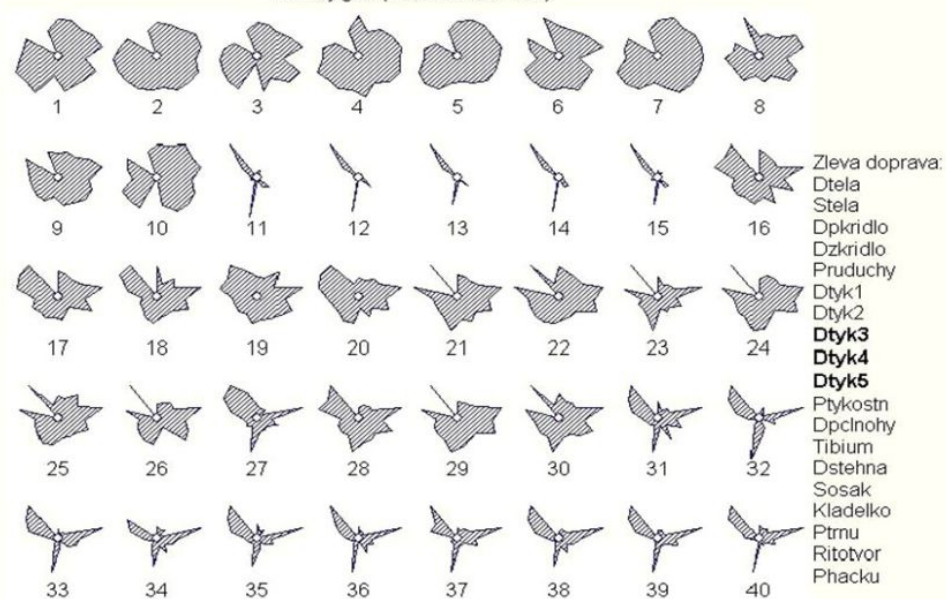
Čáry znaků pro každý objekt v EDA dat *Mšice*, (STATISTICA).

Ikonový graf (46Mšice 20v*40c)

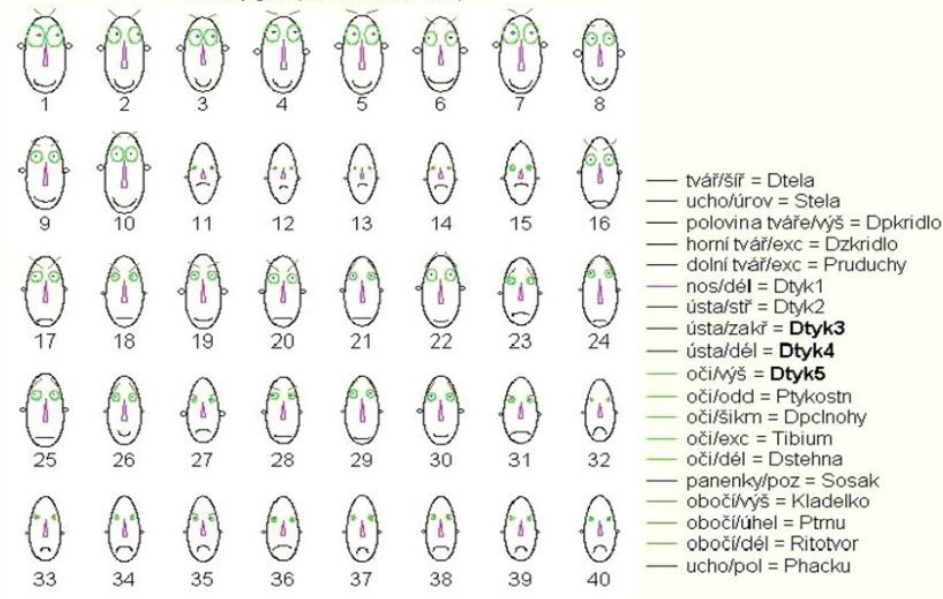
Hvězdy znaků pro každý objekt v EDA dat *Mšice*, (STATISTICA).

Ikonový graf (46Mšice 20v*40c)

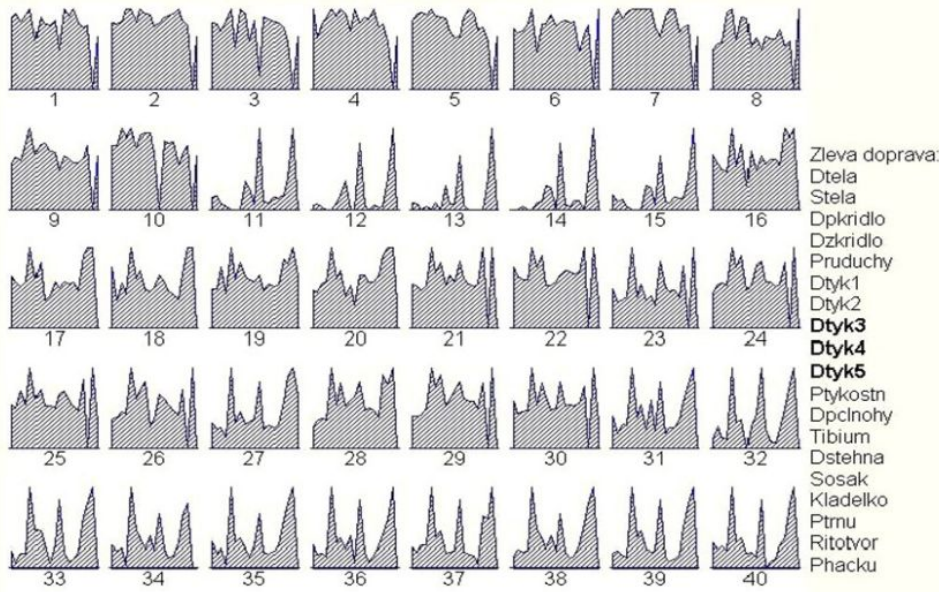
Mnohoúhelníky znaků pro každý objekt v EDA dat *Mšice*, (STATISTICA).

Ikonový graf (46Mšice 20v*40c)

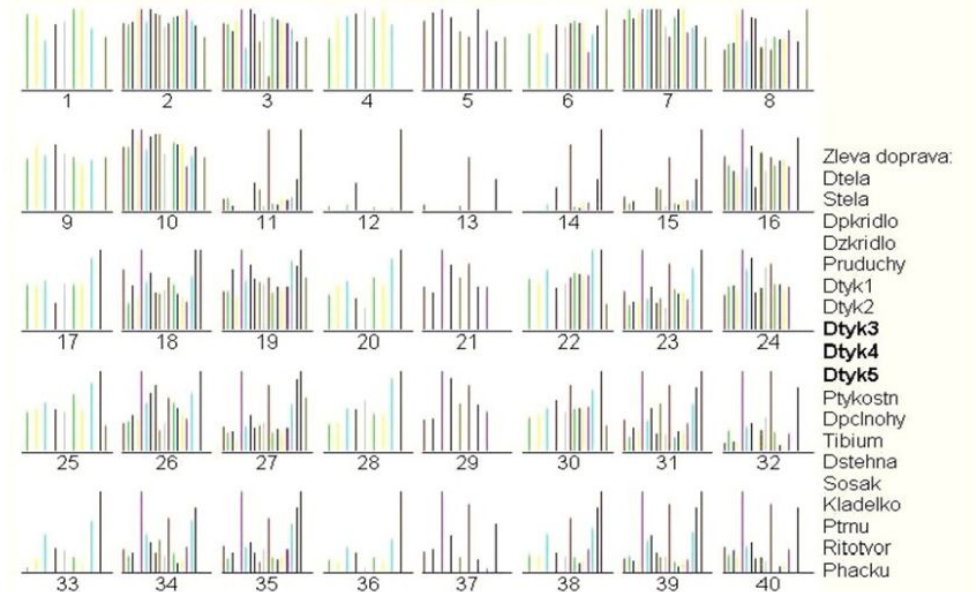
Obličeje znaků pro každý objekt v EDA dat *Mšice*, (STATISTICA).

Ikonový graf (46Mšice 20v*40c)

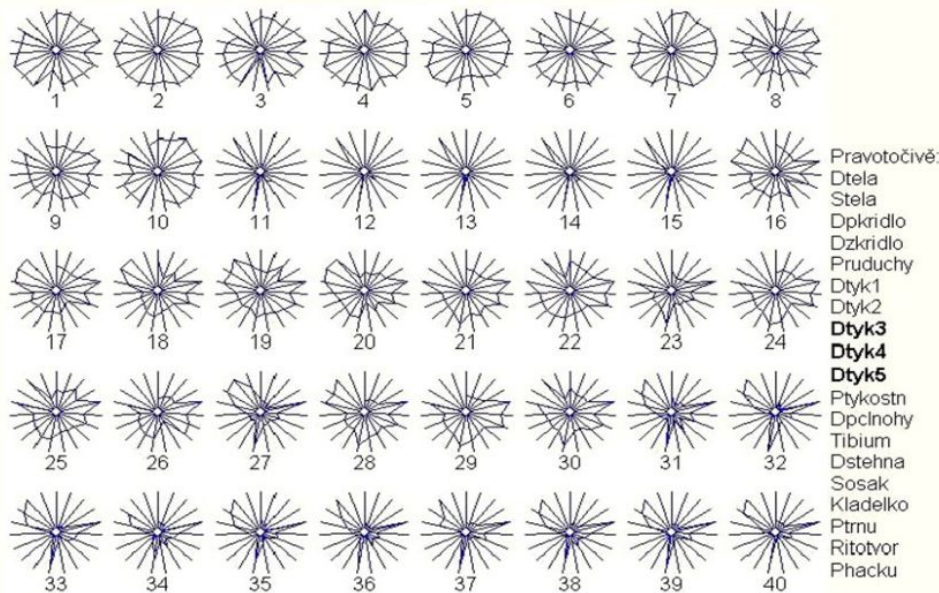
Profily znaků pro každý objekt v průzkumové analýze dat *Mšice*, (STATISTICA).

Ikonový graf (46Mšice 20v*40c)

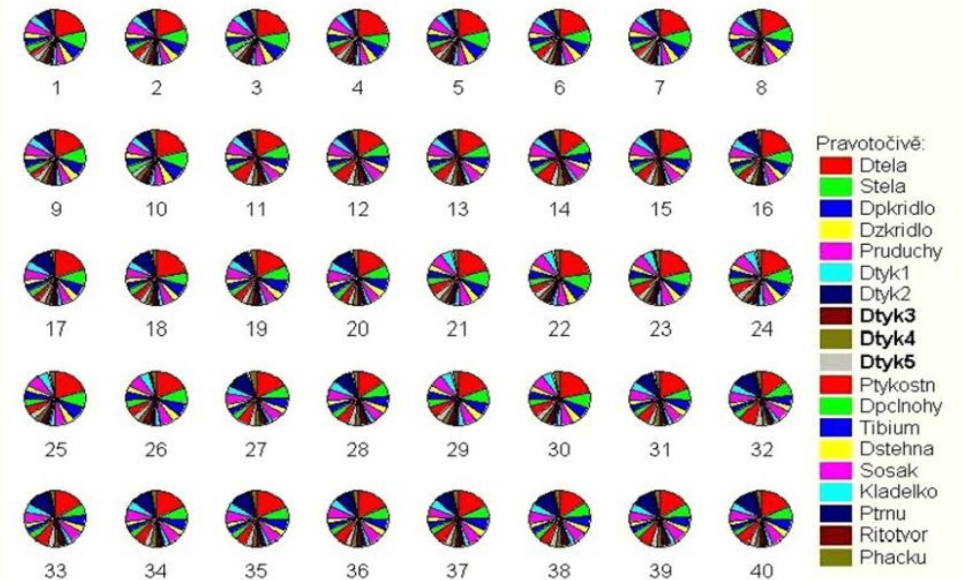
Sloupce znaků pro každý objekt v EDA dat *Mšice*, (STATISTICA).

Ikonový graf (46Mšice 20v*40c)

Sluníčka znaků pro každý objekt v EDA dat *Mšice*, (STATISTICA).

Ikonový graf (46Mšice 20v*40c)

Výšece znaků pro každý objekt v EDA dat *Mšice*, (STATISTICA).

